

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

БУТЕНКО Вікторія Олегівна

**Прагматизм діяльності митних брокерів на ринку
митних послуг в Україні / Pragmatism of Activities
of Customs Brokers in Customs Services Market in
Ukraine**

спеціальність: 072 – Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма – Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ФМСм-21
В. О. Бутенко

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, В. В. Сідляр

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

“ ___ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **О. П. Кириленко**

ТЕРНОПІЛЬ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ МИТНОЇ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6
1.1. Сутність та форми посередницької діяльності у митній сфері	6
1.2. Організаційно-правовий базис діяльності митних брокерів	14
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНИХ БРОКЕРІВ В УКРАЇНІ	24
2.1. Моніторинг діяльності митних брокерів у сфері митного посередництва	24
2.2. Аналіз контролю митних брокерів щодо дотримання ними вимог законодавства у сфері державної митної справи	33
Висновки до розділу 2	43
РОЗДІЛ 3. ОПТИМІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ БРОКЕРІВ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ	45
Висновки до розділу 3	52
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В реаліях України 2022 року, що унеможлиблюють розвиток промисловості на частині територій, суттєво скоротилось вітчизняне виробництво, що спричинило збільшення кількості імпорту товарів з-за кордону. Також 23 червня 2022 року Європейська Рада надала Україні статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, що стало підставою для пришвидшення процесу інтеграції держави у світовий торговельний простір та збільшення обсягів зовнішньоекономічних операцій. Такі зміни вимагають розширення та удосконалення сфери послуг з супроводу та консультування учасників імпортно-експортних операцій, а також митного оформлення товарів та транспортних засобів комерційного призначення при переміщенні їх через кордон.

З розвитком інституту митного посередництва актуалізуються питання удосконалення нормативно-правового та організаційного середовища їх функціонування .

Огляд літератури з теми дослідження. Дослідження сфери митного посередництва є актуальним питанням сучасної науки, яке потребує детального вивчення. У різні роки проблемам даної сфери свої роботи присвятили такі науковці: Крисоватий А.І., Шуляк Д.С., Приймаченко Д.В., Уханова І.О., Біленець Д.А., Руда Т.В, Данелюк В.І., Неліпович О.В., Шталь Т.В., Єніна А.О., Міщенко І.В. Однак, зважаючи на зміни, які, у зв'язку з процесами інтеграції України в зовнішньоекономічний простір, вносяться в законодавство, вивчення даної теми залишається затребуваним, що підтверджує актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи.

Мета дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад діяльності митних брокерів та формування практичних рекомендацій щодо оптимізації їх діяльності.

Завдання дослідження. Виконання кваліфікаційної роботи передбачає собою постановку наступних завдань:

- визначити сутність і форми посередницької діяльності у митній сфері;

- визначити організаційно-правовий базис діяльності митних брокерів;
- провести моніторинг діяльності митних брокерів у сфері митного посередництва;
- проаналізувати ефективність проведення контролю митних брокерів щодо дотримання ними вимог законодавства у сфері державної митної справи;
- визначити методи оптимізації діяльності митних брокерів в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

Об'єктом дослідження є розвиток митного посередництва в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-прикладні аспекти та пріоритети розвитку діяльності в Україні.

Методологічна основа дослідження. В процесі написання кваліфікаційної роботи використані такі наукові методи: елементарно-теоретичний метод – для визначення причинно-наслідкових зв'язків між розвитком митної справи та появою митних посередників; аналіз – для дослідження практичних аспектів роботи митного брокера; синтез – для визначення ролі митних посередників в процесі зовнішньоекономічної діяльності; статистичний метод – в процесі дослідження показників надання митно-брокерських послуг, декларування, операцій з імпорту та експорту; порівняння – в процесі зіставлення українського та іноземного досвіду надання послуг митного посередництва; графічний метод – для зображення динаміки розвитку надання послуг митного брокера; узагальнення – для визначення основних тенденцій в роботі митних брокерів України.

Наукова новизна дослідження полягає у розвитку теоретичних засад митного посередництва і розробці практичних рекомендацій з удосконалення окремих аспектів діяльності митних брокерів.

Сформульовані висновки та напрями удосконалення окремих аспектів діяльності митного брокера в Україні розкривають власне бачення автора шляхів вирішення поставлених завдань.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані в роботі висновки та узагальнення можуть слугувати для використання митними

брокерами в процесі оптимізації їх взаємодії з експортерами, імпортерами та державними органами контролю. Також інформація, подана в роботі, може бути використана державними органами задля удосконалення форм й методів контролю за дотриманням посередниками митних правил.

Апробація результатів дослідження. Окремі положення кваліфікаційної роботи відображені у наукових публікаціях авторки:

1. Сідляр В., Бутенко В. Діяльність митних брокерів в період воєнного стану. Актуальні питання фінансової теорії та практики: збірн. матер. Дев'ятої заоч.-дистанц. конф. студентів і молодих вчених (м. Тернопіль. 15 квітня 2022 р.). Ч. 2. Тернопіль : ЗУНУ, 2022.
2. Сідляр В., Бутенко В. Посередницька діяльність митного брокера в умовах євроінтеграції. Фінансове забезпечення сталого розвитку: збірник наукових праць кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету. Тернопіль : ЗУНУ, 2022.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку до кожного розділу, загального висновку, списку використаних джерел. Магістерська робота виконана на 68 сторінках, основний зміст займає 63 сторінки. В роботі вміщено 4 таблиці, 18 рисунків, 51 використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ МИТНОЇ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Сутність та форми посередницької діяльності у митній сфері

З розширенням сфери зовнішньоекономічних відносин України збільшується кількість операцій з імпорту та експорту товарів і виникає потреба в обслуговуванні діяльності з переміщення через митний кордон товарів та транспортних засобів. Відповідно постає необхідність оптимізації роботи суб'єктів, які виконують функцію посередників при оформленні товарів, проходженні митних формальностей, представляють інтереси суб'єктів ЗЕД у відносинах з митними органами, надають супутні послуги. Такими суб'єктами являються митні посередники, що є представниками сервісної складової митної справи. Про цю складову ще у 2003 році заявляв науковець Є.В. Додін, який наголошував на такій функції митної справи, як надання послуг [8, с. 9]. Найбільшого поширення ці послуги набули зі збільшенням попиту на них, особливо після вступу України до Світової організації торгівлі (2008 рік).

Загалом поняття посередництва – це зв'язок між декількома особами (двома або більше) через діяльність третьої. Саме з теорії економічного посередництва В.В. Резнікова визначає дану економічну категорію за такими критеріями: витрати на проведення транзакцій, налагодження економічних зв'язків між суб'єктами, надання послуг і сприяння торгівлі [39]. Посередницька діяльність забезпечує розподіл праці й тим самим скорочує витрати на проведення транзакцій. Можемо визначити, що митні посередники – це суб'єкти, які ведуть діяльність, спрямовану на забезпечення та оптимізацію взаємодії суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та митних органів, а також допомагають скоротити витрати.

У митній сфері з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності й іншими особами, що переміщують товари через митний кордон, активно взаємодіють

безпосередньо митні брокери, а також інші посередники, які формують митну інфраструктуру. Вони виконують функцію узаконених посередників між особами, що переміщують товари та транспортні засоби через митний кордон, і митними органами. Взаємини митних посередників з декларантами й іншими зацікавленими особами базуються на договірній основі, що врегульовано Митним кодексом України та низкою інших нормативних актів.

Митним законодавством України визначено наступних суб'єктів, що надають посередницькі послуги (рис. 1.1.).

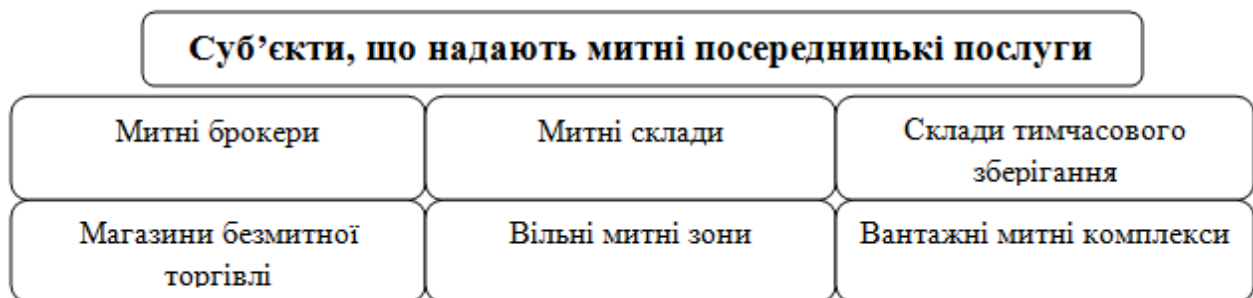

Рис. 1.1. Суб'єкти, що надають митні посередницькі послуги

*Побудовано автором на основі даних [13]

Підставою віднесення зазначених суб'єктів господарювання до групи митних посередників є те, що вони є ланкою, що пов'язує суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які переміщують товари та транспортні засоби через митний кордон України, з митною службою, яка, своєю чергою, контролює таке переміщення, здійснюючи для цього необхідні процедури.

Усі вищезгадані підприємства надають свої послуги на основі цивільно-правових договорів. Оскільки митні посередники на договірній основі надають послуги, що є складовою державної митної справи, в процесі діяльності у них формуються правовідносини з митними органами. Виникають дані відносини, коли посередницька структура отримує дозвіл на ведення своєї діяльності. Надалі ці відносини набувають характеру контрольних, де митні посередники стають підконтрольним суб'єктом, а митні органи – стають контролюючими.

Усі види митної посередницької діяльності вимагають контролю. Митним кодексом України визначається, що контроль митними органами посередників присутній не лише на етапі надання дозволу на ведення діяльності, а й протягом усієї діяльності посередника. Форми й методи даного контролю конкретно не визначені в Митному кодексі України, але чітко зазначені можливі наслідки даного контролю – перелік підстав для анулювання або припинення дії дозволу.

Одним з суб'єктів митного посередництва є митний брокер. Згідно зі статтею 416 Митного кодексу України: «Митний брокер - це підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України» [13]. Даний посередник має право вести діяльність митного брокера в будь-якому з митних органів України.

Штат працівників митного брокера може включати агента з митного оформлення. Статтею 418 Митного кодексу України визначається, що «агент з митного оформлення – це фізична особа - резидент, що перебуває в трудових відносинах з митним брокером і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення» [13].

Агент має право на пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів, необхідних для їх митного оформлення та контролю, митному органу. Відповідно до статті 418 Митного кодексу України агент з митного оформлення висвітлюється як представник митного брокера, тому ці поняття можна вважати тотожними [13]. Спираючись на тотожність цих понять, можемо визначити, що до агента з митного оформлення пред'являються такі ж кваліфікаційні вимоги, як і до самого брокера.

Митний брокер отримує дозвіл на ведення брокерської діяльності у встановленому законодавством порядку. Термін дії даного дозволу не обмежений, він може припинити свою дію внаслідок виявлення органами

митного контролю підстав для анулювання або припинення дії дозволу, або внаслідок самотійного припинення діяльності брокером.

Наступним видом митного посередника є митний склад. Згідно зі статтею 424 Митного кодексу України: «Митний склад – це відповідним чином облаштовані складське приміщення, резервуар, холодильна чи морозильна камера, критий чи відкритий майданчик, призначені для зберігання товарів під митним контролем» [13].

Митний склад може бути двох типів: відкритого та закритого. Різниця між даними складами полягає в тому, що «митний склад закритого типу призначається виключно для зберігання під митним контролем товарів, що переміщуються через митний кордон України згідно із зовнішньоекономічними договорами (контрактами), що укладаються утримувачем цього складу або учасниками об'єднання підприємств, учасником якого є утримувач складу» [13]. А своєю чергою «митний склад відкритого типу призначається для зберігання під митним контролем товарів, що переміщуються через митний кордон України згідно із зовнішньоекономічними договорами (контрактами), укладеними як утримувачем цього складу, так і будь-якими іншими особами» [13].

На митному складі товари мають право розміщувати як фізичні, так і юридичні особи, їх взаємовідносини з утримувачами митного складу визначаються відповідним договором, укладеним згідно з цивільним законодавством України [13].

Ще одним видом митного посередництва є склад тимчасового зберігання. У статті 437 Митного кодексу України зазначено, що: «склад тимчасового зберігання – це відповідним чином облаштовані приміщення та/або криті чи відкриті майданчики, резервуари, холодильні чи морозильні камери, призначені для тимчасового зберігання товарів під митним контролем до поміщення їх у митний режим» [13]. Склади тимчасового зберігання подібно до митних складів можуть бути відкритого і закритого типу, згідно з якими відрізняється їх призначення (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Типи складів тимчасового зберігання

*Побудовано автором на основі [13]

На даних складах можуть бути розміщені товари будь-якого виду. Але деякі види товарів, визнані небезпечними, які можуть завдати шкоди іншим товарам, або ті товари, яким необхідні спеціальні умови зберігання, можуть бути розміщені лише на тих складах тимчасового зберігання, в яких створені відповідні умови для зберігання товарів такого виду. На складах тимчасового зберігання не можна зберігати товари, які мають обмежений термін зберігання, швидкопсувні товари, якщо до кінця строку їх придатності залишається термін менш як місяць. Також товари можуть знаходитись на складах тимчасового зберігання без проведення вивантаження їх з транспортного засобу, що займався їх перевезенням [18].

Ще одним з видів митного посередництва є магазин безмитної торгівлі. «Магазин безмитної торгівлі – це спеціалізований торговельний заклад, розташований у пункті пропуску через державний кордон України, відкритому для міжнародного сполучення, а також на повітряному або водному транспортному засобі комерційного призначення, що виконує міжнародні рейси, та призначений для реалізації товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі» [13].

У магазинах безмитної торгівлі мають право придбати товари громадяни, які перетинають кордон України й виїжджають за його межі, а також пасажери міжнародних рейсів, які пересуваються повітряним чи водним транспортом. В

магазинах такого типу можна придбати всі види продовольчих та непродовольчих товарів, крім тих, які заборонено законодавством ввозити в Україну, вивозити з країни та перевозити транзитом. Дані правила для магазину безмитної торгівлі затверджує Кабінет Міністрів України.

Стаття 421 Митного Кодексу України визначає вимоги до місця розташування, зовнішнього та внутрішнього облаштування магазину безмитної торгівлі (рис 1.3).

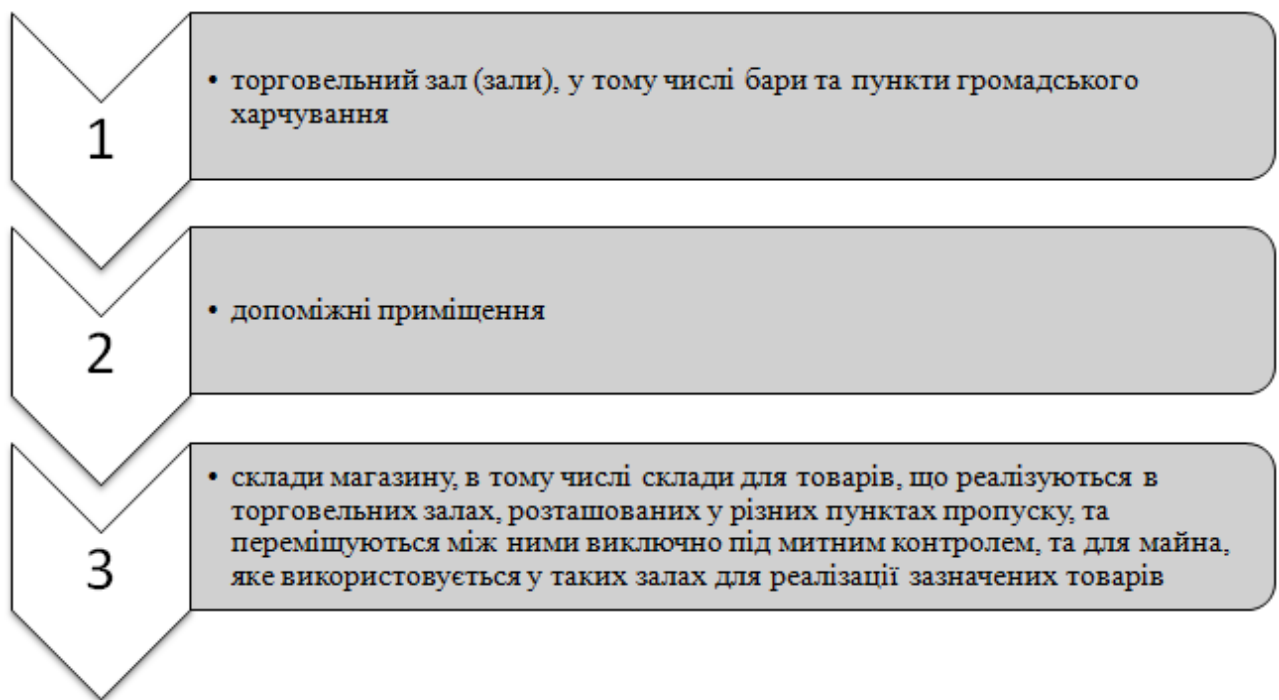

Рис. 1.3. Складові магазину безмитної торгівлі

*Побудовано автором на основі [13]

Наступним видом митного посередництва є вільна митна зона. Згідно зі статтею 430 Митного кодексу України, «вільна митна зона - це відповідним чином облаштована територія або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів» [13] Існує три типи вільних митних зон (рис 1.4).

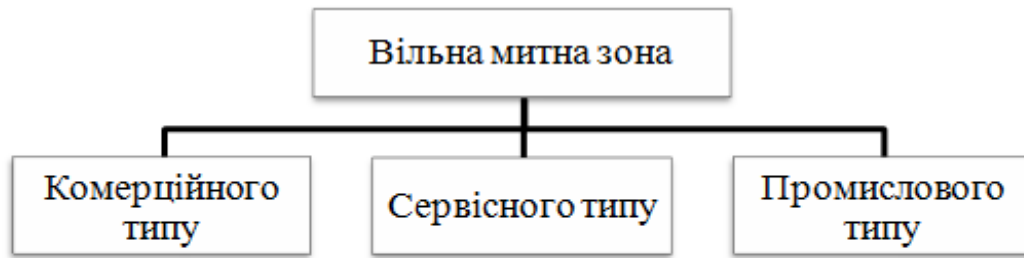

Рис. 1.4. Класифікація вільних митних зон

*Побудовано автором на основі [13]

Вільна митна зона комерційного типу дає можливість зберігати товари безстроково. Зони сервісного типу створюються для проведення підприємствами будівництва, поточного ремонту плавучих засобів, повітряних суден та їх складових частин. В територіальних межах вільної митної зони промислового типу можна організувати виробництво або переробку товарів.

Щодо місць створення вільних митних зон, то МКУ передбачає, що: «Вільні митні зони можуть створюватися у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, а також в інших місцях, у яких можливо забезпечити режим вільної митної зони» [13].

Відкриття митної зони промислового типу регулюється окремими законами України, а відкриття зон сервісного і комерційного типів може бути здійснено відповідно до Митного кодексу України. Основні правила облаштування вільних митних зон визначає центральний орган виконавчої влади, що займається реалізацією державної фінансової політики.

Не менш важливим видом митного посередництва є вантажний митний комплекс. Згідно зі статтею 442 Митного кодексу України «вантажний митний комплекс – це ділянка території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів і комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України» [13].

Даний вид митного посередництва вперше почав діяти в 1996 році. Станом на даний час вантажний митний комплекс суттєво відрізняється від

інших митних посередників в плані технічного, технологічного й організаційного забезпечення, вимог до кваліфікації співробітників, пропускнуої спроможності та інших факторів діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Відкриття та експлуатація вантажного митного комплексу – це підприємницька діяльність, що передбачає створення оптимальних умов для спрощення та скорочення часових меж руху товару через митний кордон України, основою яких є спеціальні умови оснащення даного комплексу. Його власник є посередником між державним митним органом і учасниками зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі й митними брокерами. Законодавство України передбачає послуги, які надає утримувач вантажного митного комплексу (рис. 1.5).

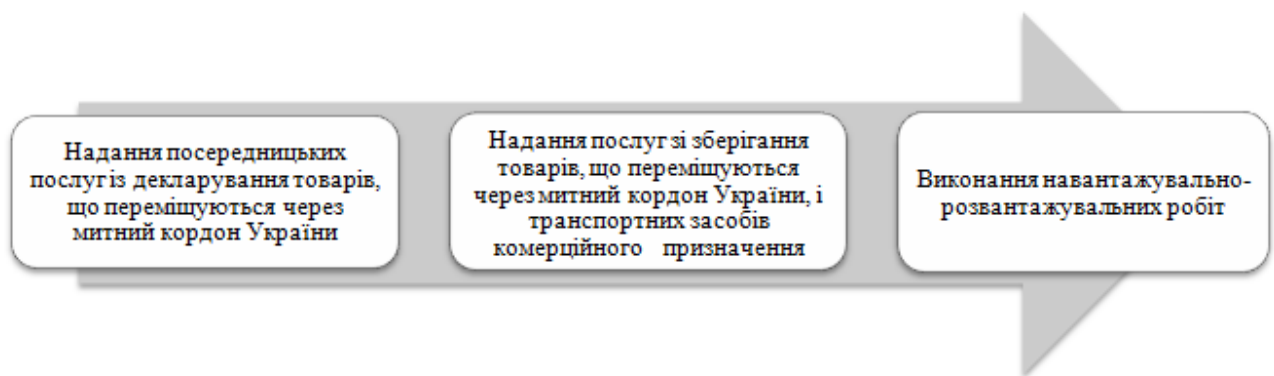

Рис. 1.5. Послуги, що надає утримувач вантажного митного комплексу

*Побудовано автором на основі [13]

Проаналізувавши усі види діяльності митних посередників можемо дійти висновку, що вони тісно між собою взаємопов'язані. Увесь простір митного посередництва можна умовно розділити на сферу надання митних брокерських послуг та сферу митно-складських послуг. Митний брокер є важливим учасником на ринку митних послуг, оскільки безпосередньо бере участь у переміщенні товарів та транспортних засобів через митний кордон та надає послуги з митного оформлення і декларування учасникам зовнішньоекономічної діяльності. Інші митні посередники реалізують допоміжні функції щодо надання послуг зі зберігання товару і його руху через митний кордон. Зауважимо, що митний брокер в процесі своєї діяльності

повинен знати усі аспекти функціонування інших митних посередників задля підвищення рівня надаваних ним послуг.

1.2. Організаційно-правовий базис діяльності митних брокерів

В сучасних реаліях від того, яка кількість товарів буде перевезена через державний кордон, наскільки швидко й ефективно даний перетин кордону буде відбуватись, залежить не лише кількість платежів, що надійдуть до державного бюджету, а й загальний рівень розвитку країни у сфері зовнішньоекономічних відносин. Рівень надання митних послуг зараз має вагомий вплив на кількість і якість обігу товарів, які було експортовано або імпортовано. При неналежній роботі митних посередників, а саме у випадку довгого терміну проведення процедур митного оформлення, недотримання правил зберігання товару, він може стати непридатним для подальшої реалізації.

Саме тому відносини митних брокерів, державних органів у сфері митної справи та суб'єктів господарської діяльності, що займаються імпортом або експортом товарів вимагають організаційно-правового регулювання. Діяльність митного брокера регулюється законодавством України у галузі митної справи та окремими цивільно-правовими договорами.

Потреба у послугах митного брокера з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності зумовлена необхідністю менеджменту митних ризиків та оптимізації зовнішньоекономічних операцій. Залучивши до своєї діяльності митних посередників, а саме митного брокера дозволяє підприємству контролювати власні витрати, виділені на процедури з митного оформлення.

Роль митного брокера як митного посередника полягає у виконанні делегованих йому функцій. Дані функції «пов'язані зі специфічною діяльністю у сфері митної справи (заповнення специфічних митних документів, декларування, зберігання), приватних юридичних осіб, які за умови дотримання законодавства про конкуренцію створять усі умови для існування сервісного

обслуговування фізичних та юридичних осіб, які є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності з метою надання цілого спектру різноманітних, якісних, дешевих послуг, у тому числі із гарантією швидкого, зручного переміщення через митний кордон України товарів, предметів транспортних засобів» [43].

Законодавство визначає, що митний брокер – це «підприємство, що є резидентом, перебуває на обліку в митних органах згідно зі статтею 455 Митного кодексу України та включене до реєстру митних брокерів» [17]. Більш детально сутність поняття «митний брокер» тлумачить В. Данелюк, який вказує, що «митним брокером є суб'єкт підприємницької діяльності, діяльність якого полягає в наданні послуг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності через посередництво від імені, під контролем, в інтересах і за рахунок суб'єкта митних відносин» [7, с. 5].

Сьогодні митні брокери здійснюють свою діяльність на підставі норм Митного кодексу України, наказу Міністерства фінансів України від 27.09.2021 р. № з1672-21 «Про деякі питання провадження митної брокерської діяльності» та інших нормативно-правових актів.

Для того, щоб отримати правовий статус митного посередника, суб'єкт, який бажає провадити брокерську діяльність, повинен легалізувати свою діяльність, тобто отримати дозвіл на її ведення. Для того, щоб отримати, переоформити, зупинити чи анулювати дозвіл на ведення брокерської діяльності необхідно подати до Держмитслужби заяву за формою, що затверджена наказом Міністерства фінансів України від 27 вересня 2021 року № 517 «Про деякі питання провадження митної брокерської діяльності». «Заяви про надання, переоформлення, зупинення дії чи анулювання Дозволу подаються в електронній формі через єдиний державний електронний портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», що входить до складу інформаційно-телекомунікаційної системи митних органів» [17].

Після погодження й обробки даної заяви Держмитслужбою, підприємству автоматично присвоюється реєстраційний номер митного брокера і такий

підприємець включається до Реєстру митних брокерів. Особа, яка отримала дозвіл, має право отримати витяг з Реєстру, що засвідчує надання даного дозволу. Витяг формується автоматично на основі даних про підприємство і надсилається митному брокеру. Витяг оформлений у формі QR-коду (двовимірне зображення, що дозволяє зчитати дані про реєстрацію дозволу), в якому зашифрована інформація про брокера, містить дані, зображені на рис. 1.6.

найменування юридичної особи або прізвище, власне ім'я та по батькові (за наявності) фізичної особи - підприємця	адреса місцезнаходження підприємства або місця проживання громадянина-підприємця	реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серія (за наявності) та номер паспорта
реєстраційний номер митного брокера в Реєстрі	дата внесення відомостей до Реєстру; дата формування витягу	посилання на вебсайт для перевірки витягу

Рис. 1.6. Дані, що містить віртуальна форма витягу з Реєстру

*Побудовано автором на основі [17]

За своєю природою діяльність митного брокера має на меті отримання прибутку, тобто є підприємницькою. Саме тому сутність такої діяльності можна виокремити через послуги, які опосередковано надаються через цивільно-правові договори, що представляють інтереси суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у взаємодії з державними митними органами, забезпечують надання митних послуг, дозволяють вчиняти певні юридичні дії з митного оформлення та декларування.

Митний брокер є суб'єктом не лише митного, а й господарського права. Специфічною ознакою правового статусу митних посередників, у тому числі осіб, які надають брокерські послуги, є те, що діяльність цих суб'єктів регулюється положеннями декількох кодексів, що визначає їх неоднозначне становище. Стаття 295 Господарського кодексу України зазначає, що «комерційним посередництвом є різновид підприємницької діяльності, що

полягає в наданні комерційним агентом послуг суб'єктам господарювання під час здійснення ними господарської діяльності шляхом посередництва від імені, в інтересах, під контролем і за рахунок суб'єкта, якого він представляє» [6].

Основним завданням митного брокера є заповнення та подача митної декларації та виконання, пов'язаних з цим процесом, функцій. Водночас митний брокер може надавати й інші послуги, як-от: надання консультацій з питань митного законодавства, здійснення юридичної підтримки при укладенні зовнішньоекономічних договорів, виконання розпоряджень щодо організації перевезення товарів тощо.

В процесі своєї діяльності митний брокер, надаючи послуги суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, співпрацює з державними структурами, зокрема, з митними органами. За відсутності надавача брокерських послуг робота з переміщення товарів не припинилась би, але в сучасних реаліях відсутність такої діяльності ускладнила б процеси проведення зовнішньоекономічних операцій. Процес взаємодії митного брокера можна узагальнити в певну структуру (рис. 1.7).

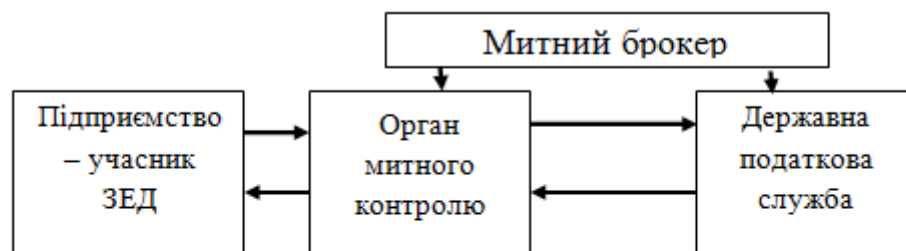

Рис. 1.7. Структура взаємодії брокера під час надання послуг

*Побудовано автором

В сучасних динамічних умовах розвитку брокер є важливою ланкою зовнішньоекономічної діяльності, тому, що сполучає між собою суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та державні органи у сфері митної справи. Представляючи певне підприємство даний посередник має не тільки певні права, а й низку обов'язків та певний рівень відповідальності, що визначається законодавством України.

Серед обов'язків митного брокера можна виділити такі: виконання операцій з декларування товарів і транспортних засобів, пред'являти товари, транспортні засоби та основні відомості про них на вимогу митних органів для виконання митних формальностей, забезпечити своєчасну сплату митних платежів.

Одним із аспектів відповідальності брокера полягає в тому, що відповідно до статті 419 Митного кодексу України: «інформація, отримана митним брокером та його працівниками - агентами з митного оформлення від особи, яку представляє митний брокер, у процесі виконання митних формальностей, може використовуватися виключно для цілей виконання цих формальностей. За розголошення інформації, що становить комерційну таємницю або є конфіденційною, митний брокер та його працівники – агенти з митного оформлення несуть відповідальність відповідно до закону» [13].

Для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності важливим позитивним аспектом отримання послуг митного брокера є те, що він надає професійні послуги у сфері митної справи й тим самим заощаджує час імпорту та експорту товарів. Тобто, особі, яка займається переміщенням товарів через кордон не потрібно самостійно заповнювати й оформлювати митну документацію, безпосередньо взаємодіяти з митними органами, займатись проходженням бюрократичних процедур. Також база знань митного брокера забезпечує швидке переміщення товарів та транспортних засобів через кордон, що збільшує ефективність ведення комерційної діяльності, пришвидшує операції з реалізації товарів.

В деяких підприємствах функцію митного брокера може виконувати штатний працівник, що має дозвіл на ведення такої діяльності, але більшості підприємців набагато вигідніше користуватись послугами сторонніх брокерів, позаяк вони постійно проводять моніторинг змін у законодавстві. Штатний працівник може не врахувати такі зміни й це може призвести до помилок в документації, що можуть спричинити затримку в оформленні товарів, а також матеріальні втрати для підприємства, що спричинені необхідністю сплатити

штрафи за порушення законодавства, виявлені митними органами. Також важливим моментом, що збільшує попит на послуги митного брокера є те, що невеликі підприємства та окремі фізичні особи-підприємці не мають достатніх фінансових ресурсів для найму штатного працівника, що буде займатись митним оформленням та декларуванням. Навіть якщо імовірно такі ресурси будуть виділені, то даний найманий працівник має бути в курсі усіх оновлень і змін у сфері митного законодавства, що може призвести до необхідності оплати курсів підвищення кваліфікації даним підприємством.

Також, митний брокер забезпечує страхування вантажу, оскільки відповідальність за його цілісність і збереження лежить на посереднику.

Біленець Д.А. визначає, що «важливими позитивними аспектами співпраці з митними брокерами є здатність скористатись послугами висококваліфікованих фахівців у такій специфічній сфері, як митне декларування та митне перевезення (оскільки для митних посередників пред'являються певні фінансові, професійні та кваліфікаційні, організаційно-технічні, спеціальні вимоги, а це в свою чергу зменшує ризик клієнтів таких посередників)» [5, с. 140]. Тобто важливість брокерів для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності полягає в високій якості надання послуг, яку не зміг би забезпечити штатний працівник, що займається декларуванням.

В процесі своєї діяльності митний брокер займається підготовкою товаросупровідних документів, оформлює і подає декларацію митної вартості, митні декларації (різних форм), при цьому він зобов'язаний обрати та вказати правильний код Української класифікації товарів, коректно визначити митну вартість для проведення належного митного контролю. Також брокер надає послуги з оформлення специфічних товарів, що не мають (або мають мізерну) комерційну вартість, поштових відправлень, особистих речей, міжнародних експрес-відправлень, непридатних та надлишкових товарів, несупроводжуваних багажів, гуманітарної допомоги, зброї, фармацевтичних товарів тощо.

Ті суб'єкти, які мають на меті вести підприємницьку діяльність та проводити митні процедури на території ЄС повинні одержати номер EORI. Митні брокери допомагають підприємцям пришвидшити процедуру отримання даного номера, що відповідно прискорює переміщення товарів через митний кордон України. Окрім того, брокер має можливість допомогти суб'єкту підприємницької діяльності стати на облік митниці і вносити зміни до картки обліку.

В процесі ведення своєї діяльності митний брокер також сприяє оптимізації попереднього митного контролю, формує та передає митним органам попередні митні декларації, оформлює необхідні для сплати мита гарантійні зобов'язання, забезпечує справляння податків, огляд товарів. Усі ці дії мінімізують можливість виникнення проблем з митним оформленням і проходженням митного контролю. Підприємцям, які проводять тимчасове ввезення товарів без сплати митних платежів терміном до одного року, митний брокер допомагає отримати карнет АТА/СРД [40].

Окремою специфікою характеризується супроводження митним брокером операцій з давальницькою сировиною (а саме переміщення виробництва з більш розвинених країн в такі, де є необхідні для потужності і вимагаються значно менші витрати) що полягає в отриманні дозволів, потрібних для організації даного виробництва, та представництві особи в державних органах.

Діяльність митного брокера потребує постійного контролю. Контрольна діяльність здійснюється митними органами і полягає в проведенні перевірок дотримання норм митного законодавства. Законом «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності України» [38] визначено перелік критеріїв оцінки ступеня ризику ведення брокерської діяльності. За даними критеріями існує три ступені контролю: незначний, середній і високий.

Незначний ступінь ризику присвоюється брокерам, за якими не зафіксовано порушень, визначених середнім і високим ступенем. Перевірки таких посередників проводяться один раз на п'ять років.

Під середній ступінь підпадають брокери:

- яких було оштрафовано за порушення митного кодексу;
- період ведення діяльності яких менш ніж два роки, за умови, що ними оформлено менш як двісті декларацій [33].

Їх перевірка проводиться не частіше, ніж раз на три роки.

Під високий ступінь ризику підпадають брокери:

- на яких було накладено штраф, вище мінімального розміру, зазначеного Митним кодексом України або його накладено у відсотках від вартості декларованого об'єкта;
- які не надали підтвердження оформлення договору страхування брокерської діяльності;
- період ведення діяльності яких менше одного року і за цей період оформлено не більше 100 декларацій;
- кількість карток відмови у пропуску товарів або транспортних засобів, митному оформленні через помилки у заповненні митної декларації протягом трьох місяців до проведення контролю понад 10 відсотків від суми декларацій, заповнених брокером;
- за один рік даним посередником більш як два рази було змінено бухгалтера та (або) керівника;
- при проведенні діяльності яких, менш як 30 відсотків декларацій було подано в електронній формі [33].

Перевірка брокерів високого ступеня ризику проводиться раз на один рік.

Контрольні заходи митним органом проводяться у формі планових та позапланових перевірок. Для проведення планових перевірок митний орган складає річний план-графік, який згідно з вимогами законодавства має бути оприлюднений [21]. Позапланові перевірки проводяться лише за наявності на це відповідних підстав та передбачають попереднє створення комісії та отримання посвідчення на проведення такої перевірки.

Висновки до розділу 1

Проаналізувавши ринок митних послуг України, можна зробити висновок, що інститут митного посередництва достатньо розвинений в нашій державі. Існує шість видів митних посередників, що ведуть свою діяльність з надання митних послуг, але серед них основне місце займає митний брокер. Згідно з положеннями митного законодавства, на ведення посередницької діяльності, в тому числі і брокерської, необхідно отримати відповідний дозвіл, попередньо подавши заяву за формою, зазначеною відповідними наказами. Після отримання дозволу посередники можуть провадити свою діяльність на основі цивільно-правових договорів, укладених з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

З боку підприємств-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності є потреба у послугах брокера, оскільки він допомагає мінімізувати митні ризики, забезпечити контроль витрат, прискорити процедури митного оформлення, оптимізувати зовнішньоекономічні операції. Брокер надає послуги консультування, оцінки і підбору документації для декларування товарів, безпосередньо декларування, визначення коду товару відповідно до Української класифікації товарів, заповнення супровідних документів (специфікацій, інвойсів, сертифікатів). В процесі своєї діяльності брокер співпрацює з іншими митними посередниками, що проводять роботу з товарами на складах (митному або тимчасового зберігання) та надають супутні послуги з реалізації.

Даний митний посередник також тісно співпрацює з державними органами у сфері митної справи. Представляючи інтереси суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності брокер має права та обов'язки, визначені законодавством України. Митна брокерська діяльність контролюється митними органами і здійснюється у формі планових і позапланових перевірок. Планові перевірки проводяться з різною періодичністю в залежності від ступеня ризику діяльності брокера.

Проаналізувавши особливості співпраці митного брокера та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, можемо зробити висновок, що дана взаємодія є вигідною для бізнесу, оскільки дозволяє зменшити матеріальні витрати внаслідок швидкого і коректного декларування, отримати професійну консультацію стосовно розмитнення, уникнути помилок в оформленні митної документації за рахунок моніторингу змін у законодавстві брокером.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНИХ БРОКЕРІВ В УКРАЇНІ

2.1. Моніторинг діяльності митних брокерів у сфері митного посередництва

Перспектива розвитку інституту митного брокерства в Україні передусім залежить від кількості операцій з імпорту, експорту товарів і транспортних засобів та інших митних операцій. Це зумовлено тим, що від збільшення чи зменшення кількості таких операцій залежить кількість проведених брокером операцій з митного оформлення та декларування.

Серед послуг, які надають митні брокери, найбільшим попитом мають операції з декларування товарів при імпорті, оскільки структура зовнішньої торгівлі держави засвідчує, що, вітчизняний імпорт переважає над експортом.

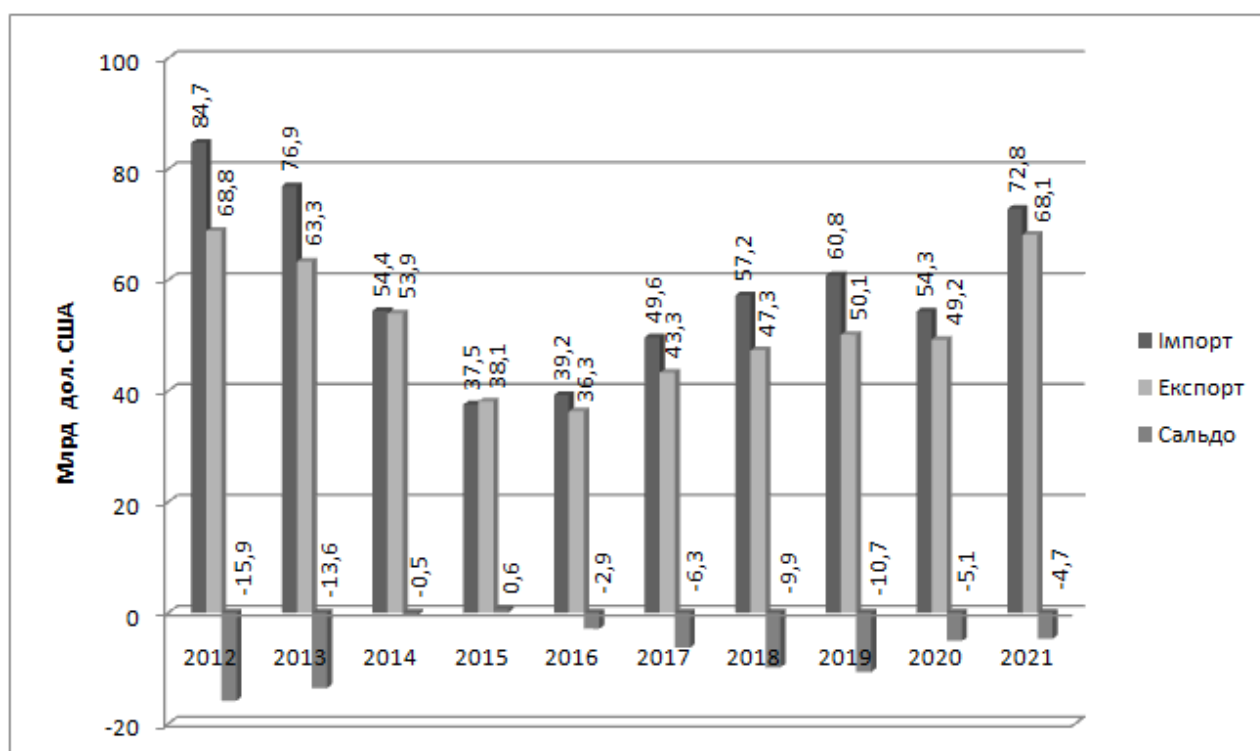

Рис. 2.1. Обсяги зовнішньої торгівлі товарами України у 2012-2021 роках

*Побудовано автором за даними Державної служби статистики України [26]

Проаналізувавши обсяги імпорту та експорту товарів за останні десять років, можемо прийти до висновку, що сальдо зовнішньої торгівлі України стабільно залишається від'ємним, тобто імпорт перевищує експорт (рис. 2.1).

Судячи з даних, зображених на рисунку 2.1, можемо зробити висновок, що за період 2012-2021 років (за винятком 2015 року) сальдо показників зовнішньої торгівлі було від'ємним, тобто загальна сума імпорту була більшою за експорт. Саме такі показники зумовили необхідність збільшення кількості операцій з декларування та оформлення товарів, що імпортуються в Україну, таким чином підвищивши попит на послуги митних брокерів. Високий рівень імпорту та експорту 2012-2014 років суттєво знизився у 2015-2016 роках, у зв'язку з анексією Автономної Республіки Крим та збройним вторгненням російської Федерації на територію Луганської й Донецької областей України, яке зумовило часткову відмову від торговельних відносин з росією.

За період 2017-2021 років зовнішньоекономічна торгівля мала тенденцію зростання, що було зумовлено збільшенням кількості торговельних зв'язків з країнами Європи, удосконаленням системи пропуску товарів, реформами у сфері митної справи.

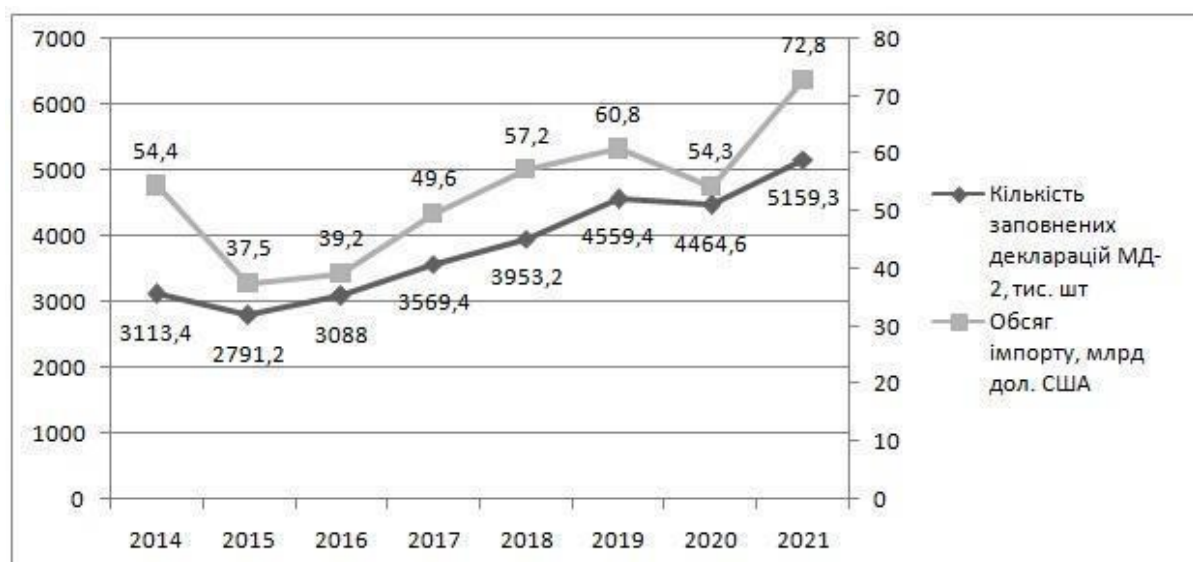

Рис. 2.2. Динаміка кількості оформлених митних декларацій МД-2 та обсягу імпорту товарів в Україну у 2014-2021 роках*

*Побудовано автором за даними Державної митної служби України [21] та Державної служби статистики України [20]

Збільшення кількості імпортних операцій зумовило розвиток ринку посередницьких послуг, у тому числі і послуг митних брокерів, про що свідчать паралельні зміни у кількості імпорту та декларування товарів (рис. 2.2).

Аналізуючи дані, наведені на рис. 2.2, робимо висновок, що кількість декларацій, оформлених за період 2014-2021 років змінювалась паралельно до загального обсягу товарів, ввезених в Україну. Також ще однією ознакою залежності показників діяльності митного брокера від імпортних операцій є структура оформлених декларацій різного виду від їх загальної кількості (рис. 2.3).

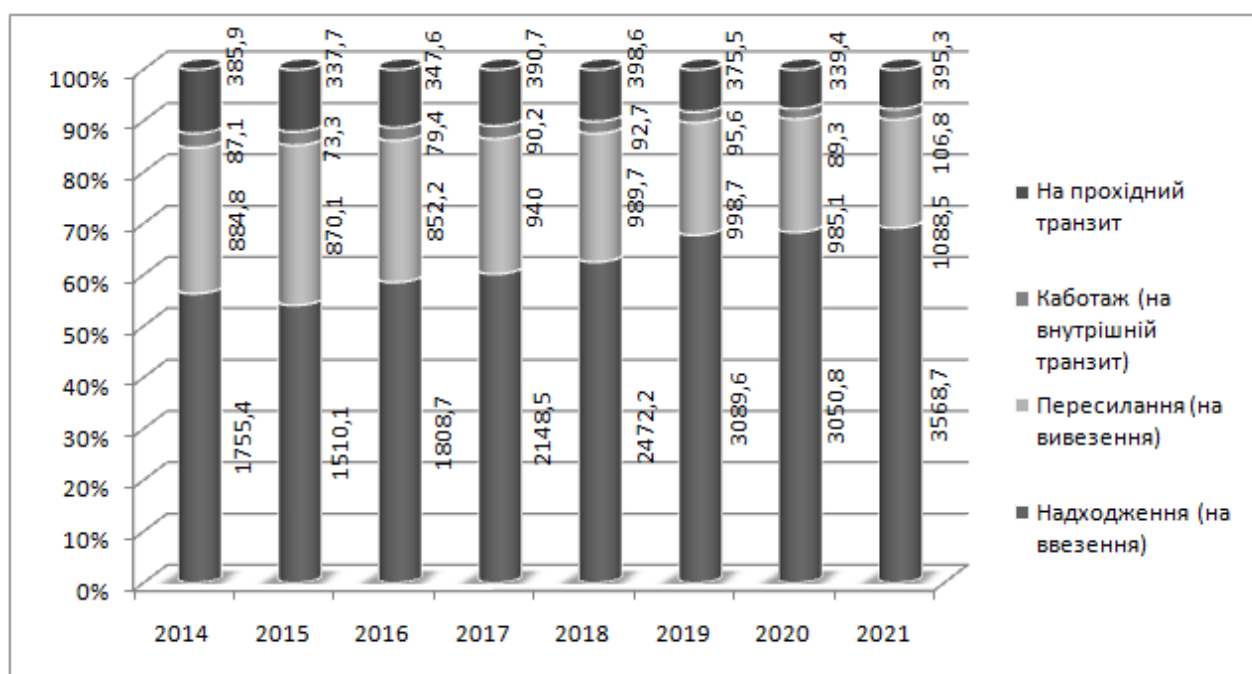

Рис. 2.3. Структура оформлених митних декларацій митними брокерами України у 2014-2021 роках

*Побудовано автором за даними Державної митної служби України [25]

За 2014-2021 роки найбільший відсоток від загальної кількості оформлених декларацій складають декларації на ввезення, що відповідають операціям імпорту. Кількість операцій імпорту щорічно збільшувалась, і вже у 2021 році сягнула 3568, 7 тис. шт. (69% від загальної кількості декларацій за рік). Також протягом даного періоду поступово знижувалась кількість операцій на прохідний транзит, що обумовлено зменшенням операцій з транзиту товарів з росії в країни Європи внаслідок війни з російською Федерацією.

В 2020 році кількість оформлених митних декларацій майже не змінилась і навіть трохи знизилась через світову пандемію і накладання карантинних обмежень, встановлених владою України та інших країн, з якими ми співпрацюємо в процесі ведення зовнішньоторговельної діяльності, тому відповідно попит на послуги брокерів не зростає.

У 2022 році вагомо скоротилась економічна активність суб'єктів ЗЕД, а тому загальна кількість оформлених декларацій знизилась, і відповідно змінилась їх структура. На цей момент можемо порівняти структуру оформлених декларацій за перші 9 місяців 2021 і 2022 років (рис. 2.4.)

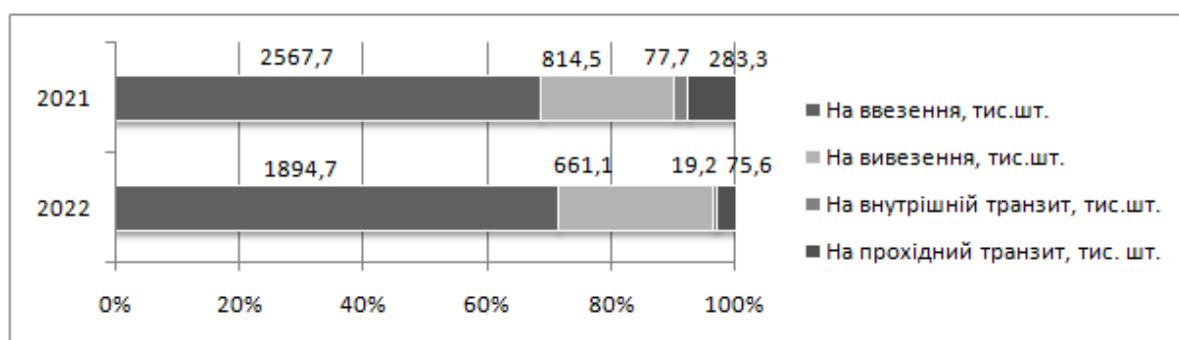

Рис. 2.4. Структура оформлених митних декларацій митними брокерами України за січень-вересень 2021-2022 років

*Побудовано автором за даними Державної митної служби України [25]

Можемо помітити, що у 2022 році суттєво скоротилась загальна кількість оформлених декларацій, серед них у відсотковому співвідношенні знизилась обсяги транзиту, як внутрішнього, так і прохідного. Незмінною залишається відносно більша кількість декларацій на ввезення товару, що свідчить про те, що попит на послуги митного брокера буде нижчим, але знизиться не суттєво. Якщо до кінця 2022 року ці показники не зростуть, то середньорічна статистика за 2022 рік буде нижчою за попередні роки.

Позаяк динаміка обсягу імпорту товарів відповідає кількості декларацій, оформлених митними брокерами, відповідно змінюється і попит на брокерські послуги, що зумовлює необхідність залучення нових митних брокерів для проведення операцій з митного оформлення і декларування. Доказом необхідності залучення нових посередників, що надають брокерські послуги, є

те, що кількість митних декларацій, оформлених за останні 8 років корелює з кількістю виданих дозволів на ведення брокерської діяльності (рис. 2.5.).

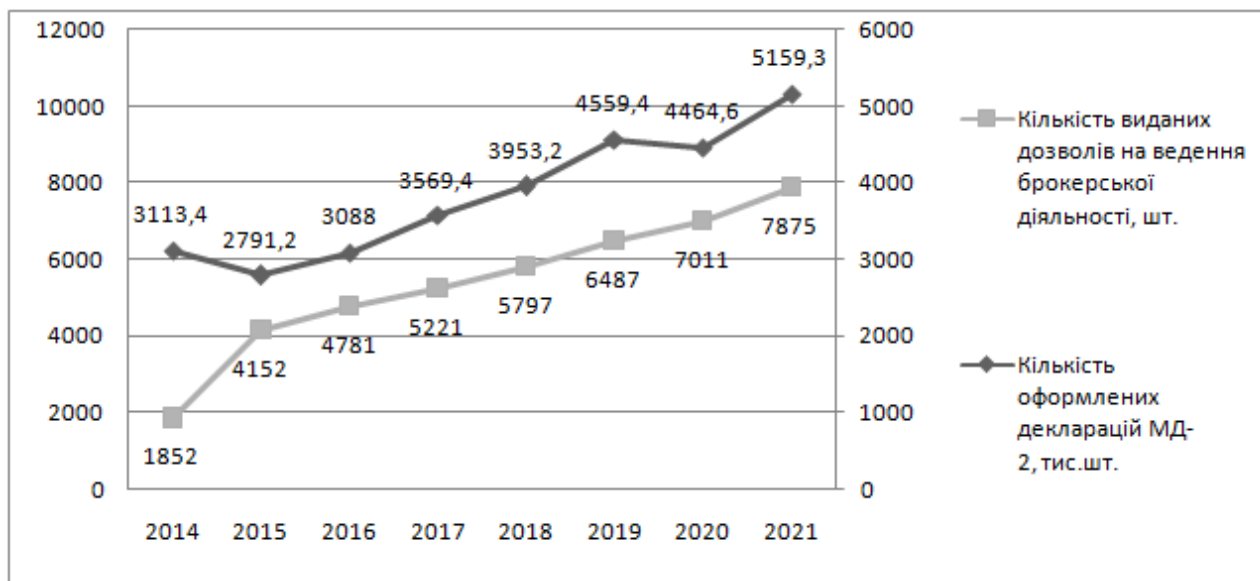

Рис. 2.5. Динаміка кількості оформлених митних декларацій МД-2 та виданих дозволів на ведення брокерської діяльності за 2014-2022 роки.

*Побудовано автором за даними Міністерства цифрової трансформації України [27] та Державної митної служби України [25]

Згідно з даними рисунку 2.5, кількість оформлених декларацій збільшувалась паралельно з кількістю виданих дозволів на ведення брокерської діяльності. Це пов'язано не тільки з поступовим зростанням обсягів імпорту, а й зі змінами в законодавстві, які спростили процедуру розмитнення автомобілів, завезених з-за кордону, що перебувають на іноземній реєстрації. А саме, у 2020 році, було прийнято закон, згідно з яким, автомобілі з іноземною реєстрацією в країнах Європи, час експлуатації яких перевищує 5 років і які були ввезені в Україну до 2020 року, можуть бути оподатковані за пільговими ставками акцизного податку та податку на додану вартість. Також було змінено вимоги до екологічних норм автомобіля, клас знизили з Євро-5 до Євро-2. Такі пільгові умови позитивно вплинули на попит на брокерські послуги.

Розмитнення автомобілів в більшості випадків проводиться митними брокерами, оскільки фізичні особи не є достатньо кваліфікованими для проведення таких операцій. Крім того, зі зростанням попиту на покупку

автомобілів з США та Європи, утворилась велика кількість підприємств, що займаються ввезенням автомобілів з-за кордону. Дані підприємства налагодили контакти з митними брокерами, що дозволило їм розширити клієнтську базу. Тому кількість розмитнених автомобілів також пов'язана з кількістю митних брокерів на ринку митних послуг (рис. 2.6).

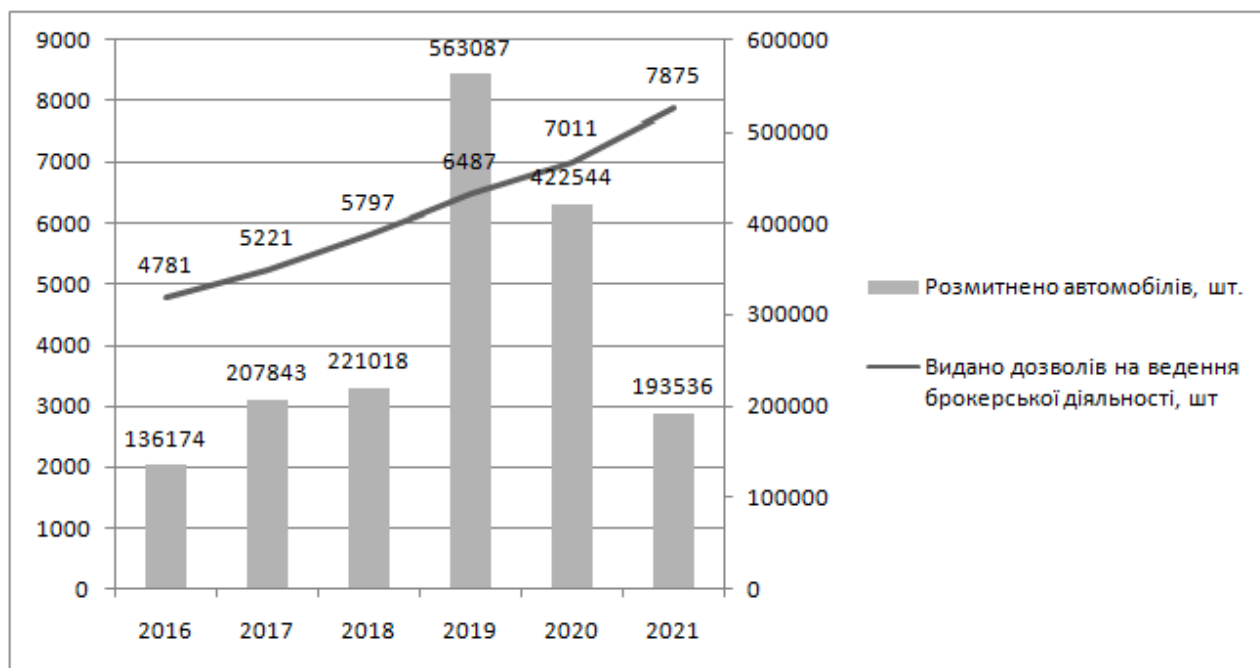

Рис. 2.6. Динаміка кількості розмитнених автомобілів та виданих дозволів на здійснення брокерської діяльності

*Побудовано автором на основі даних Опендатабот [11] та Міністерства цифрової трансформації України [27]

Дані, зображені на рисунку 2.6, свідчать про те, що кількість виданих дозволів на ведення брокерської діяльності протягом 2016-2021 років поступово зростала (в середньому орієнтовно на 618 дозволів на рік). А от кількість розмитнених автомобілів змінювалась не так поступово. Найбільший приріст кількості розмитнених автомобілів відбувся у 2019 році, вона зросла на 60,7% порівняно з 2018 роком. А от у 2020 даний показник знизився на 24,9% порівняно з 2019, а у 2021 сягнув майже найнижчого рівня з 2016 року. Тому можемо прийти до висновку, що кількість митних брокерів на ринку пов'язана з кількістю розмитнених авто, але вирішальним чинником їх діяльності все-таки залишаються імпортерські операції.

Згідно зі статтею 257 Митного кодексу України, митний брокер може проводити процедуру декларування як в письмовій, так і в електронній формі [13]. Процес електронного декларування значно полегшує роботу брокера, пришвидшує процедури митного оформлення, допомагає мінімізувати бюрократичні процедури. Тому, проаналізувавши відсоток електронних декларацій серед їх загальної кількості, можна відмітити високі темпи зростання процента електронних декларацій МД-2 (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Відсоток електронних декларацій МД-2 від загальної кількості декларацій МД-2 оформлених митними брокерами у 2014-2021 році

*Побудовано автором за даними Державної митної служби України [25]

У 2013 році остаточно завершив своє становлення проєкт «електронної митниці», що є багатофункціональною системою, яка реалізує електронний документообіг між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, митними посередниками та державними митними органами [42]. Створення даної системи сприяло розвитку електронного декларування в Україні.

Також Державна митна служба України надалі планує створення та реалізацію мобільного додатку «e-Borders», що дозволить використовувати сервіси митниці за допомогою мобільного телефону та проводити моніторинг ситуації на кордоні онлайн. Також вже реалізований інформаційний електронний портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», який допомагає

самостійно дистанційно подавати електронні декларації. Дані додатки дозволять проводити операції з митного декларування фізичним і юридичним особам самостійно, що може знизити попит на послуги брокерів.

Розвиток інституту митного брокера в Україні, швидке збільшення кількості брокерів на ринку дещо зменшує обсяг операцій з декларування і митного оформлення, проведених кожним окремим посередником, але дозволяє підвищити рівень надання брокерських послуг внаслідок посилення конкуренції. Проаналізуємо, який обсяг операцій з декларування товарів, ввезених на територію України в середньому припадає на кожне окреме підприємство, що провадить брокерську діяльність (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Середня кількість операцій з декларування товарів, що припадає на окремого брокера в Україні у 2014-2021 роках

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість виданих дозволів на здійснення брокерської діяльності, шт	1852	4152	4781	5221	5797	6487	7011	7875
Кількість оформлених митних декларацій форми МД-2, тис. шт	3113,4	2791,2	3088	3569,4	3953,2	4559,4	4464,6	5159,3
Середня кількість оформлених декларацій окремим брокером, шт	1681,1	672,3	645,9	683,7	681,9	702,9	636,8	655,1

*Побудовано автором на основі даних Державної митної служби України [25] та Міністерства цифрової трансформації України [27]

Дані таблиці 2.1 свідчать про те, що в середньому обсяг декларацій, оформлених кожним окремим підприємством, що провадить брокерську діяльність, суттєво знизився у 2015 році, що пов'язано з різким зростанням кількості митних брокерів на ринку. Аналізуючи розвиток ринку митних послуг за 2015 – 2021 роки, можна відмітити, що за цей період в середньому найбільше

декларацій було оформлено у 2019 році. Але вже у 2020 цей показник суттєво знизився, що пов'язано з карантинними обмеженнями внаслідок пандемії.

Також про рівень середнього навантаження на кожного митного брокера свідчить середня кількість розмитнених авто на іноземній реєстрації (табл. 2.2)

Таблиця 2.2.

Середня кількість операцій з розмитнення автомобілів, що припадає на окремого брокера в Україні у 2016-2021 роках

Показник	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість виданих дозволів на здійснення брокерської діяльності, шт	4781	5221	5797	6487	7011	7875
Кількість розмитнених автомобілів, тис. шт	136,2	207,8	221,1	563,1	422,5	193,5
Середня кількість розмитнених автомобілів окремим брокером, шт	28,5	39,8	38,1	86,8	60,2	24,6

*Побудовано автором на основі даних Опендатабот [11] та Міністерства цифрової трансформації України [27]

Судячи з даних таблиці 2.2, найбільше навантаження стосовно розмитнення автомобілів припало також на 2019 рік. Внаслідок прийняття закону про пільгове розмитнення, у 2020 році даний показник знизився не суттєво, а от у 2021 досягнув майже найнижчого рівня за увесь досліджуваний період, що може бути пов'язано з низькою платоспроможністю громадян внаслідок пандемії COVID-19 в Україні та за кордоном.

Але дані показники є усередненими, через те, що деякі окремі митні брокери мають свій вектор спеціалізації, і можуть більше займатись розмитненням автомобілів або декларуванням товарів, в залежності від їх місця розташування та супутніх чинників.

Зазвичай вартість послуг митного брокера можна вирахувати як відсоток від загальної митної вартості товару, що декларується або автомобіля, розмитнення якого проводиться. Але є низка послуг, які брокер надає за фіксовану попередньо визначену оплату. Велика кількість брокерів на ринку та

високий рівень конкуренції зумовлює різноманітність цін на дані послуги. Порівняємо ціни на послуги брокерів у різних містах України (табл. 2.3).

Таблиця 2.3.

Вартість митних послуг, що надаються брокерами в Україні станом на 2022 рік.

Назва послуги / Найменування митного брокера	ТОВ «Пелат», смт. Малехів, Львівська область	ТОВ СМП «Веста», м. Тернопіль	«НІКО Український термінал», с. Копилів, Київська область
Акредитація підприємства на митниці	550 грн.	600 грн.	650 грн.
Виготовлення контракту	500 грн.	600 грн.	620 грн.
Консультація з питань митного законодавства	200 грн.	450 грн.	550 грн.
Оформлення декларації митної вартості	150 грн.	210 грн.	300 грн.

*Побудовано автором на основі [30] і [45]

Згідно з даними, наведеними в таблиці 2.3, фіксовані ціни на деякі послуги митних брокерів не суттєво відрізняються у вибраних підприємств, що провадять брокерську діяльність, а дещо вищі ціни в деяких містах можуть бути пов'язані з більшим попитом на такі послуги.

2.2. Аналіз контролю митних брокерів щодо дотримання ними вимог законодавства у сфері державної митної справи

В процесі провадження своєї діяльності митні брокери зобов'язані дотримуватись норм митного законодавства і нести відповідальність за його порушення. Згідно зі статтею 416 Митного кодексу України «за вчинення правопорушень, пов'язаних з провадженням митної брокерської діяльності, митний брокер несе відповідальність, встановлену цим Кодексом та іншими законами України» [13].

Стаття 458 Митного кодексу України визначає, що «порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні,

винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення» [13]. За вчинення порушення митних правил суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі на митні брокери можуть бути притягнені до відповідальності й на них можуть бути накладені стягнення у вигляді попередження, штрафу або конфіскації товару чи транспортних засобів. Дані стягнення можуть бути основними та додатковими. При вчиненні брокером одного правопорушення за нього може бути накладене або лише основне стягнення, або основне і додаткове. Суто додаткове стягнення з правопорушення не стягується, але статтею 467 Митного кодексу України передбачені винятки, що дозволяють застосувати додаткове стягнення без основного. Лише основними видами стягнень можуть бути попередження і штраф, а конфіскація своєю чергою може бути основним і додатковим.

Визначення видів стягнень визначається відповідними статтями Митного кодексу України (рис 2.8).

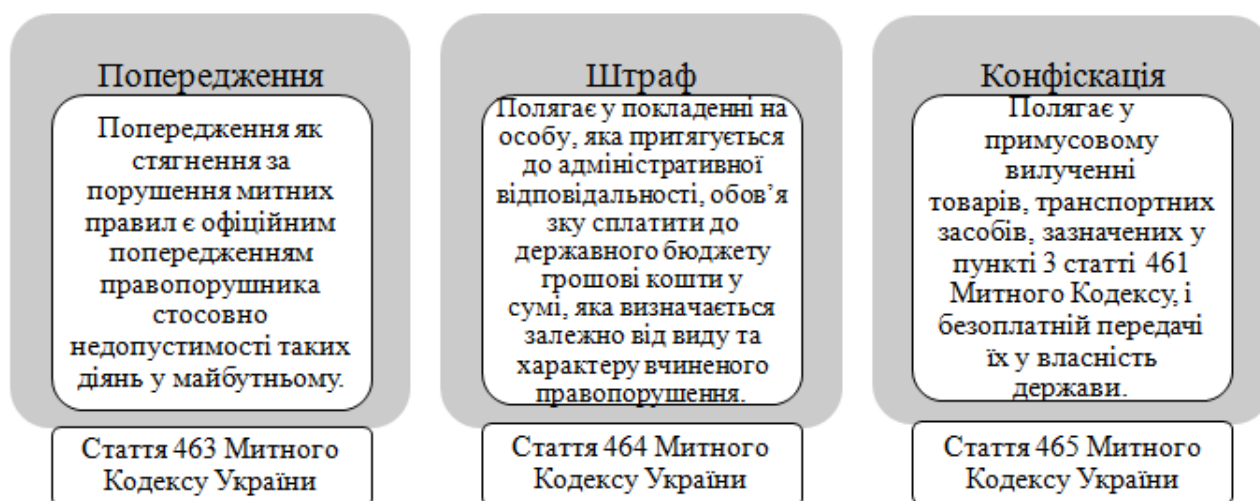

Рис. 2.8. Визначення видів стягнень за порушення митних правил.

*Побудовано автором за даними [13]

Порушення митних правил можна визнати таким лише за наявності ознак, що характеризують дане порушення. Дані ознаки можна об'єднати у чотири

елементи, без яких діяння не буде вважатись порушенням митних правил (рис. 2.9.) [1].

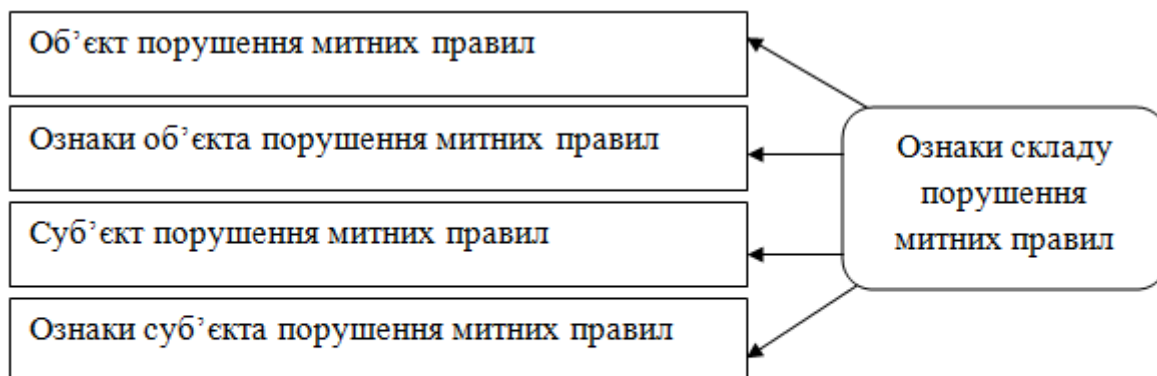

Рис. 2.9. Ознаки складу порушення митних правил.

*Побудовано автором на основі даних [1]

Першим елементом складу порушення митних правил є об'єкт. Саме на об'єкт спрямоване порушення. Об'єктом є відносини, яким може бути заподіяно шкоду внаслідок посягання порушника митних правил. Дані відносини охороняються на законодавчому рівні.

З даним елементом пов'язаний наступний елемент – об'єктивна сторона порушення. Це узагальнені в систему ознаки, що ззовні характеризують діяння як порушення митних правил. Складові об'єктивної сторони чітко описує у своїй праці Єніна А.О. вказуючи, що «об'єктивна сторона включає в себе передусім такі основні складові, як: протиправне діяння (дія чи бездіяльність), суспільно шкідливі наслідки та причинно-наслідковий зв'язок між діянням та його шкідливими наслідками» [9].

Згідно зі статтею 459 Митного кодексу «суб'єктами відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а при вчиненні порушень митних правил підприємствами – посадові особи цих підприємств» [13].

Суб'єктивною стороною порушення митних правил вважають відношення суб'єкта до порушення, його моральне і психологічне ставлення до вчиненої дії (або бездіяльності), осмислення наслідків скоєного.

Митні органи проводять заходи з контролю за провадженням діяльності митних брокерів не лише в процесі їх діяльності з митного оформлення, декларування чи взаємодії з іншими митними органами, а й від самого початку їх створення. Тобто, контрольна діяльність починається ще на етапі отримання (або відмови в отриманні) брокером дозволу на проведення його діяльності.

«З метою набуття права на провадження митної брокерської діяльності, переоформлення, зупинення дії чи анулювання Дозволу підприємство подає Держмитслужбі відповідну заяву за формою, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 27 вересня 2021 року № 517 «Про деякі питання провадження митної брокерської діяльності»» [17]. Дану заяву брокер зобов'язаний подати в електронній формі через портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі».

Уповноважений орган державної митної служби, використовуючи сервіс «Єдине вікно» перевіряє подану заяву і приймає рішення про надання митному брокеру дозволу або відмови у його наданні. У разі позитивного рішення щодо надання дозволу, брокеру присвоюють реєстраційний номер і вносять його до Реєстру.

Для прийняття негативного рішення стосовно видачі брокеру дозволу на провадження його діяльності необхідні вагомі підстави. Такими підставами можуть бути:

- Заповнення некоректних, недостовірних відомостей при заповненні заяви. В такому випадку брокер, що бажає отримати дозвіл, може подати заяву повторно не раніше трьох місяці з дати подачі попередньої;
- Виявлення факту порушення суб'єктом, що подає заяву, умов, встановлених для відповідного виду господарської діяльності, необхідних для отримання дозволу. В такому разі повторно можна подати заяву лише за умови, що причини відмови у наданні дозволу, ліквідовано;
- Виявлення відсутності факту реєстрації особи у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців або присутність у списку осіб в процесі ліквідації. В такому випадку подання

повторної заяви можливе за умови внесення особи до Єдиного державного реєстру [14].

Після отримання дозволу брокер повинен в процесі своєї діяльності мінімізувати ризики, що можуть спричинити анулювання дозволу. Ті підприємства – митні брокери, що мають у своєму штаті найманого агента з митного оформлення, можуть бути притягнені до відповідальності також за дії, вчинені даним агентом. Тому задля усунення ризику втрати дозволу митний брокер повинен постійно проводити навчання штатних співробітників, тим самим підвищуючи рівень їх професійної підготовки, а також встановити контроль за діяльністю підлеглих.

Органи Державної митної служби в рамках контрольної діяльності можуть проводити планові та позапланові документальні перевірки. Для проведення планових перевірок керівник Держмитслужби (або особа, що виступає виконуючою його обов'язки) складає план-графік перевірок на період одного кварталу. Даний план після затвердження повинен бути розповсюджений і доведений до відома митниць спеціально уповноваженим структурним підрозділом митної служби не пізніше, ніж до 15 числа місяця, що передує кварталу, протягом якого плануються перевірки. Своєю чергою, керівники митниць повинні організувати достатню кількість працівників для реалізації даних перевірок.

Підстави для перевірок підприємств, що провадять зовнішньоекономічну діяльність згідно з затвердженим планом визначаються згідно з системою управління ризиками, прописаною у главі 52 Митного кодексу України. Дані документальні перевірки дозволено проводити не частіше, ніж раз на рік. У випадку, якщо на поточний рік до певного підприємства заплановані різні види перевірок (це можуть бути перевірки, сплановані іншими державними органами, наприклад, фінансового контролю) вони проводяться одночасно[30].

До 1 числа останнього місяця кварталу, передуючого тому, в якому запланована перевірка, структурні підрозділи митної служби зобов'язані сформулювати й подати перелік підприємств, які можливо допустили

порушення митного законодавства. Пропонований перелік має бути доповнений короткими відомостями про зовнішньоекономічну діяльність підприємств за трирічний період, а саме: скільки зовнішньоекономічних операцій було проведено, які порушення могли бути допущені, які перевірки були проведені попередньо, їх результати, а також додаткові підстави, що доповнюють причину внесення до плану-графіка.

Кожна окрема митниця зобов'язана отримати затверджений перелік, опрацювати його й обрати підприємства, які необхідно включити до плану на наступний квартал [21].

В процесі провадження контролю за діяльністю митно-брокерських підприємств митні органи повинні проводити аналіз їх діяльності. Даний аналіз проводиться на предмет виконання брокером вимог, встановлених державними органами у сфері митної справи та Митним кодексом України. Також проводяться перевірки на предмет недотримання вимог законодавства, що дозволяють зменшити митні платежі або взагалі звільнити суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності від їх сплати, ухилення від проведення заходів тарифного і нетарифного регулювання.

Додатково перевіряються митні декларації на предмет наявності помилок, які були допущені, але не тягнуть за собою звільнення від справляння митних платежів, чи їх зниження (в такому випадку не враховуються орфографічні помилки). Орган Державної митної служби, що аналізує діяльність брокера, не бере до уваги картки відмови, які видані митним органом і спричинені необхідністю заходів зі зниження або підвищення митної вартості товарів, повторної класифікації товару (визначення його коду згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності) або недостатністю фінансових ресурсів на рахунках митного органу [34].

«У разі виявлення фактів порушення митним брокером вимог законодавства України з питань митної справи митний орган щомісяця до 05 числа місяця, наступного за звітним, надсилає Держмитслужбі подання про

застосування до митного брокера санкцій у вигляді зупинення дії дозволу чи його анулювання» [34].

В даному поданні митний орган повинен вказати достатню кількість інформації про підприємство-митного брокера (рис. 2.10.)

The diagram consists of four stacked rectangular boxes, each representing a section of information required in an application. Each box has a title in a rounded rectangle at the top and a list of details below.

- Box 1:**
 - Title: Назва юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові) фізичної особи - підприємця;
 - Details:
 - вид санкції, яку пропонується застосувати (зупинення дії дозволу; анулювання дозволу);
- Box 2:**
 - Title: реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серія (за наявності) та номер паспорта;
 - Details:
 - підстави для застосування санкції до митного брокера (виявлені порушення);
- Box 3:**
 - Title: реєстраційний номер митного брокера у реєстрі митних брокерів;
 - Details:
 - реквізити протоколу про порушення митних правил (номер, дату складення)
- Box 4:**
 - Title: адресу місцезнаходження підприємства або місця проживання громадянина-підприємця;
 - Details:
 - кількість допущених помилок у митній декларації (митних деклараціях), реквізити митної декларації (номер, дата) та стислий опис помилок;

Рис. 2.10. Інформація, яку повинне містити подання про застосування санкцій до митного брокера.

*Побудовано автором на основі даних [34]

Органи державної митної служби в процесі проведення контрольних заходів щодо дотримання брокерами вимог законодавства використовують програмне забезпечення «Єдине вікно для міжнародної торгівлі».

Якщо при проведенні аналізу було виявлено достатню кількість порушень, що спричиняють відкликання дозволу на ведення брокерської діяльності, органи Державної митної служби видають наказ про його анулювання. Інформація про те, що Дозвіл анульовано, додатково вказується в Реєстрі і реєстраційний номер митного брокера вважається анульованим.

«Завірена копія наказу про анулювання Дозволу видається підприємству або надсилається йому рекомендованим листом протягом п'яти робочих днів з дати

видання такого наказу. Повторне використання у Реєстрі анульованого реєстраційного номера не допускається» [17].

Таблиця 2.4.

Порушення митних правил брокерами і відповідальність за них.

№	Вид порушення митних правил	Стаття МКУ	Відповідальність за порушення митних правил
1.	Порушення режиму зони митного контролю (Переміщення товарів, транспортних засобів, перетинання меж зони громадянами з порушенням порядку, встановленого статтею 332 МКУ)	Ст. 468	Двадцять неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
2.	Неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не завершено, а також з товарами, які знаходяться на тимчасовому зберіганні під митним контролем	Ст. 469	Двадцять; п'ятсот; тисяча неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
3.	Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення	Ст. 472	Повна сума вартості товару, транспортних засобів з їх конфіскацією
4.	Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання	Ст.473	Конфіскація усіх товарів
5.	Перешкоджання посадовій особі митного органу в доступі до товарів, транспортних засобів, документів	Ст. 474	Сто; п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
6.	Неподання звітності про товари, які перебувають під митним контролем	Ст. 475	П'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
7.	Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності	Ст.476	Конфіскація товарів
8.	Порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів з цієї території, проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони	Ст. 477	Тисяча неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
9.	Порушення порядку зберігання товарів на митному складі та проведення операцій з ними	Ст. 478	Двадцять; п'ятсот; тисяча неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
10.	Неправомірне звільнення від сплати митних платежів, зменшення їх розміру, ухилення від їх сплати	Ст. 485	Неоплачена сума митних платежів у трьохкратному розмірі

Побудовано автором на основі даних [13]

У випадку порушення брокером митних правил настає адміністративна відповідальність, вид якої визначається в залежності від характеру правопорушення та кількості його повторень (табл. 2.4.)

За деякі види правопорушень, вчинені суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (у тому числі митними брокерами) передбачається декілька варіантів стягнень, в залежності від тяжкості скоєного порушення. Проведення операцій з товарами, що не пройшли до кінця процедуру митного оформлення, або які тимчасово поміщені на склад тимчасового зберігання під митний контроль або на склади одержувача гуманітарної допомоги чи митний склад, не передбачених статтями 203 і 325 Митного кодексу – передбачають стягнення у сумі 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

«Зміна стану товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації - отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, користування та розпорядження ними без дозволу митного органу передбачає стягнення у сумі 500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян» [13].

Втрата товарів або видача їх без отримання відповідного дозволу митних органів, за умови, що їх митне оформлення не завершилось або вони перебувають на складі тимчасового зберігання, митному складі чи складі, що належить одержувачу гуманітарної допомоги призводить до стягнення розміром 1000 неоподатковуваних мінімумів громадян.

Створення перешкод у проведенні митного контролю або відкриття провадження за контрабанду передбачає штраф в сумі 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення вищезазначених правопорушень особою повторно протягом одного року від вчинення попереднього веде за собою стягнення в сумі 500 неоподатковуваних мінімумів громадян.

Стаття 467 Митного кодексу України визначає терміни застосування адміністративних стягнень за порушення митних правил. За умови, що

провадження про порушення митних правил подається до розгляду державним органам у сфері митної справи або судом, стягнення накладається у строк до шести місяців з дня вчинення правопорушення [13].

Високий рівень контролю за діяльністю митних брокерів спонукає підприємства, що надають посередницькі послуги, удосконалювати рівень їх надання. Саме тому рівень довіри до брокерів та попит на їх послуги змінюється відповідно. Можна прослідкувати динаміку попиту на послуги митних брокерів у розрізі мікро, малих, середніх та великих підприємств (рис. 2.11.)

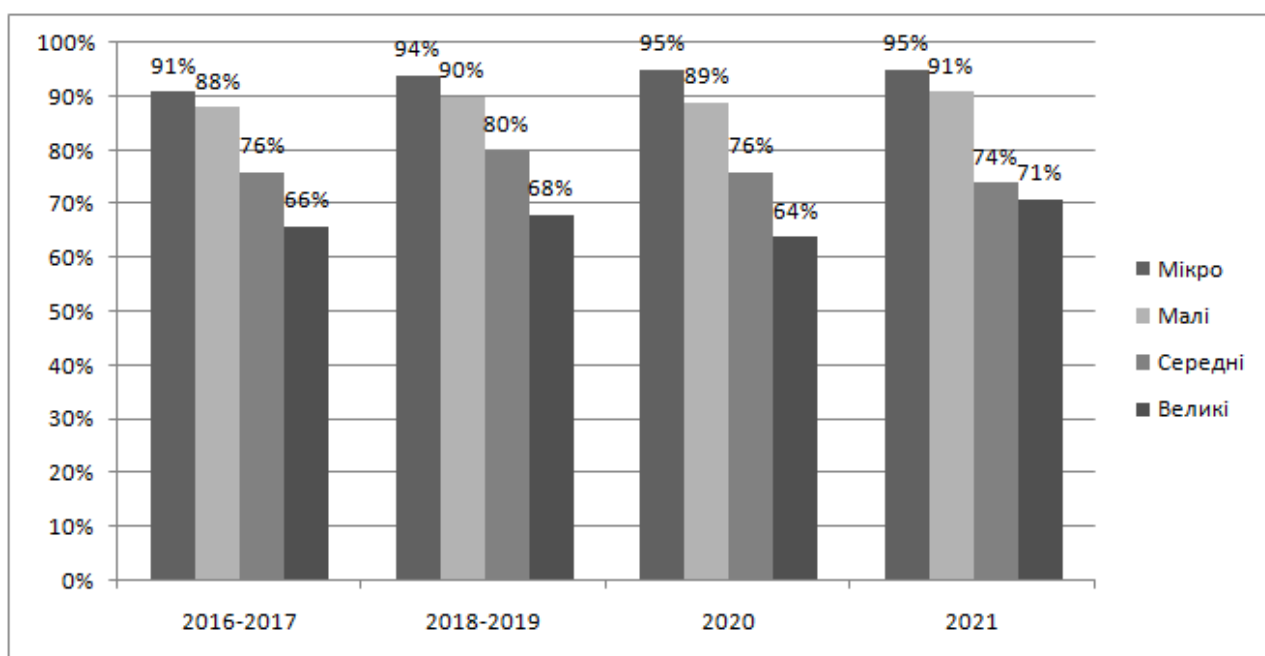

Рис. 2.11. Співпраця суб'єктів господарювання з митними брокерами, залежно від розміру підприємства

*Побудовано автором на основі даних [23], [3], [4], [2].

Порівнюючи тенденції усіх досліджуваних років, можна визначити, що великі підприємства, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю, користуються послугами брокерів рідше, ніж малі та мікро підприємства. Це зумовлено спроможністю великих підприємств найняти штатного співробітника (або декількох), що займається декларуванням.

В період з 2016 по 2021 роки попит мікропідприємств на послуги митних брокерів завжди залишався найвищим, але в динаміці зріс на 4%, попит малих

підприємств суттєво не змінювався і зріс на 3%, а от середні підприємства почали рідше звертатись до брокерів – попит знизився на 2% порівняно з 2016 роком. Найменше використовували залучення брокерів великі підприємства, але відсоток тих, хто користувався послугами сторонніх посередників у 2021 році зріс на 5% порівняно з 2016 роком. Тобто, в цілому, рівень професійної підготовки брокерів, якісний контроль з боку держави спонукає все більше підприємств звертатись до цих посередників.

Саме тому контроль за діяльністю митних брокерів також позитивно впливає на імідж митних брокерів і не перешкоджає, а навпаки сприяє брокерській діяльності.

Висновки до розділу 2

Дані аналізу обсягів зовнішньоторговельних операцій України свідчать про те, що сукупний імпорт держави переважає над експортом, що формує попит на послуги з митного оформлення та декларування. Протягом 2017-2021 років показники зовнішньої торгівлі поступово зростали, а паралельно з ними зростала кількість оформлених митних декларацій МД-2. Так, станом на 2017 рік було оформлено 3569,4 тис. шт. декларацій МД-2, а вже у 2021 році – 5159,3 тис. шт., тобто кількість оформлених декларацій зросла більш ніж на 30%. З розвитком системи електронного декларування, щорічно збільшується питома вага декларацій, поданих в електронній формі. Якщо у 2017 році з допомогою електронних засобів було заповнено майже 94% декларацій, то у 2021 році цей показник досягнув 97%. Це свідчить про цифровізацію та оптимізацію процесів на митниці.

Відповідно до кількості декларацій за досліджуваний період зростав і обсяг підприємств, що отримали дозвіл на ведення митної брокерської діяльності. Щорічно їх кількість збільшувалась орієнтовно на 600 виданих дозволів. Також на підвищення кількості брокерів на ринку вплинула тенденція на проведення операцій з розмитнення автомобілів, ввезених з Європи та США.

Найбільше таких операцій було проведено у 2019-2020 роках, що спричинило збільшення навантаження на кожного окремого брокера і призвело до необхідності створення нових підприємств на ринку брокерських послуг.

В процесі провадження брокерської діяльності всі посередники зобов'язані дотримуватись норм законодавства, митних правил і нести відповідальність за їх порушення. За вчинення порушення митних правил до брокерів можуть бути застосовані три види стягнень: попередження, штраф та конфіскація. Контроль за дотриманням даних правил брокерами та іншими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності проводять органи Державної митної служби. Вони проводять планові (згідно до заздалегідь наміченого плану-графіку) та позапланові документальні перевірки. Часові межі проведення перевірок – не частіше, ніж раз на рік. Підстави для їх проведення визначаються системою управління ризиками.

Недотримання митними брокерами та найманими ними агентами з митного оформлення вимог, визначених для їх виду діяльності, може призвести до відкликання дозволу на ведення брокерської діяльності або до притягнення до адміністративної відповідальності та накладення відповідних стягнень.

РОЗДІЛ 3

ОПТИМІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ БРОКЕРІВ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Митні посередники є важливою ланкою зовнішньоекономічної діяльності, оскільки саме вони допомагають оперативно провести низку операцій, що сприяють пришвидшенню процесів міжнародної торгівлі, чим допомагають підвищити рівень економічного розвитку держави. Але міжнародні тенденції у сфері зовнішньоекономічної діяльності щорічно розвиваються, що спонукає вітчизняних митних посередників удосконалюватись та підвищувати рівень надання пропонованих ними послуг.

Тому суттєвим аспектом вивчення сфери митних посередницьких послуг є пошук шляхів їх оптимізації, а також аналіз зарубіжного досвіду з організації діяльності митних посередників. Дана сфера є індивідуально адаптованою під реалії кожної держави та обмежена нормами її законодавства, але не виключає можливість запозичення певних механізмів, які успішно діють в інших країнах.

В країнах Європейського союзу загальноприйнятою нормою, відповідно до якої, усі держави, які до нього входять, можуть провадити свою діяльність є Митний кодекс ЄС. Стаття 5 даного кодексу вказує, що будь-який суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, що співпрацює з митними органами, має право на призначення для проведення такої взаємодії особи, яка буде представляти його інтереси [37]. Дане представництво може реалізувати будь-яка особа, яку призначили для виконання митних формальностей. Найм даної особи в штат є вигідним для підприємств, що мають велику кількість зовнішньоекономічних операцій та фінансових ресурсів, а от для підприємств малого бізнесу це не рентабельно. Саме тому в ЄС було засновано інститут митних агентів, якими можуть виступати як фізичні, так і юридичні особи.

В ЄС митні агенти можуть провадити як пряме представництво, що передбачає діяльність агента від імені й за дорученням суб'єкта

зовнішньоекономічної діяльності, так і непряме, що полягає у веденні діяльності за дорученням, але від свого імені. Законодавством ЄС не передбачено чітких вимог до діяльності митного агента, тому кожна країна-член союзу може самостійно встановити вимоги до осіб, які бажають провадити посередницьку діяльність.

Відповідно до підходу країн ЄС до інституту митних брокерів, їх можна умовно поділити на два види. Перший вид включає країни, які не встановлюють чітких критеріїв до кваліфікації та професійної підготовки брокерів, не проводять жорстких контрольних заходів. До таких країн належить Великобританія, Німеччина. До другого виду належать країни, які встановлюють вищий рівень контролю за діяльністю митних посередників та зобов'язують осіб, які бажають стати брокерами, володіти високим рівнем підготовки. Такими країнами є Італія, Іспанія, Греція. Якщо порівняти рівень вимог до брокерів в Україні, то нашу державу швидше можна віднести до другого виду. Але не можна не відмітити, що саме контроль за рівнем навичок проводиться не на етапі створення підприємства-брокера, а вже в процесі його діяльності, позаяк виконати всі вимоги контролюючих органів без знання законодавства досить важко.

У Великобританії немає чітких вимог щодо ліцензування підприємців, що мають на меті стати митними агентами. Діяльність митного агента регулюється комплексом специфічних законів у сфері митної справи, правилами імпорту та експорту товарів. Основний документ, що регулює діяльність митних брокерів у Великобританії – Інтегрований тариф Сполученого Королівства (The Integrated Tariff of the United Kingdom). Він служить так званим посібником, що містить особливості діяльності митниці.

В аспекті професійної підготовки влада Британії покладається на особисту відповідальність кожного фахівця, адже для ведення діяльності вони повинні знати свої права та обов'язки. Митні агенти в процесі декларування використовують спільну електронну систему, яка фіксує декларації, подані на

митницю стосовно товарів, що переміщуються по суші, морським та повітряним транспортом [46].

Підхід до регулювання діяльності митних брокерів в Італії має чіткіші вимоги до їх професійних навичок. Осіб, що займаються декларуванням і митним оформленням Державний закон №1612 від 22 грудня 1960 року юридично визнає як таких, що володіють професією митного агента, визначаючи його компетенцію, цілі та сфери застосування. Згідно з цим законом також були створені професійні реєстри, розподілені відповідно до підрозділів митних відомств. Органами, відповідальними за ведення реєстрів, були призначені Ради компартментів, які також опікуються навчанням і наглядом за поведінкою учасників зовнішньоекономічної діяльності. Як вищий координаційно-контрольний орган було створено Національну раду, яка має на меті ведення національного реєстру та регулювання конфліктів повноважень відомчих рад.

Надалі до даного закону було внесено ряд правок (останні в 2015 році), але основа, що визначає діяльність митних агентів закладена ще з 1960 року. Стосовно вимог до професійних знань Президентом Італії 7 серпня 2012 р. було видано Указ про порядок виконання митними агентами обов'язку безперервного професійного навчання [28]. Дану систему постійного підвищення кваліфікації митних брокерів можна впровадити в Україні з метою допомоги посередникам, які працюють відносно недавно і не мають великої бази клієнтів і досвіду в декларуванні, а також удосконалення навичок досвідчених декларантів.

Законодавство Франції, а саме Наказ від 22 грудня 1998 року щодо осіб, уповноважених детально декларувати товари та займатися професією митного агента визначає, що будь-яка особа, яка може пред'явити або надати компетентному митному відділу відповідні товари, а також усі необхідні документи, має право їх детально задекларувати відповідно до правил, що застосовуються до митного представництва. Для того, щоб провадити відповідну діяльність дана особа має пройти акредитацію, що передбачає як перевірку на наявність професійних знань, так і на відсутність порушень

законодавства. В разі успішного її проходження посередник отримує дозвіл і його вносять до реєстру, у якому вказані всі затверджені митні брокери та особи, уповноважені представляти юридичних осіб, які отримали схвалення митного брокера і йому присвоюється реєстраційний номер [44].

Окрім попередніх вимог до осіб, що бажають провадити брокерську діяльність, державні органи України у сфері митної справи можуть переймати зарубіжний досвід впровадження контрольних заходів. Так, митне законодавство Бельгії визначає поняття «митний представник». Митний представник - фізична особа (фізична особа або група осіб, що складають фактичне об'єднання) або юридична особа, яка у професійній якості від свого імені або від імені іншого суб'єкта виконує митні формальності для імпорту, експорту та транзиту.

Заявка на внесення до реєстру митних представників повинна відповідати умовам, передбаченим Королівським указом від 13 березня 2016 року, що встановлює умови ведення реєстру реєстрації митних представників, підтвердження достатніх знань митних правил, ПДВ та акцизів та професійних компетенцій щодо здійснення митного представництва. Заява про включення до реєстру реєстрації представників митних органів подається до відповідного оперативного відділу [32].

Внаслідок перевірки особи, що має на меті стати митним представником, і виявлення у неї кримінальної справи за фактом шахрайства, уникнення сплати податків, зловживання посадовими обов'язками, може бути відмовлено у наданні дозволу претенденту. Якщо такі ж порушення зафіксовані у діючого митного представника, до нього може бути застосовано покарання у вигляді позбавлення дозволу. В практиці контролю за діяльністю митних брокерів в Україні такі види відповідальності теж можливі, але з досвіду Бельгії вітчизняні контролюючі органи можуть перейняти детальні перевірки посередників перед видачею дозволу [24].

Більш суворим у питаннях отримання дозволу на ведення митної брокерської діяльності є законодавство Греції. Для того, щоб отримати статус митного брокера є ряд вимог і дій, яким має відповідати особа (рис. 3.1).

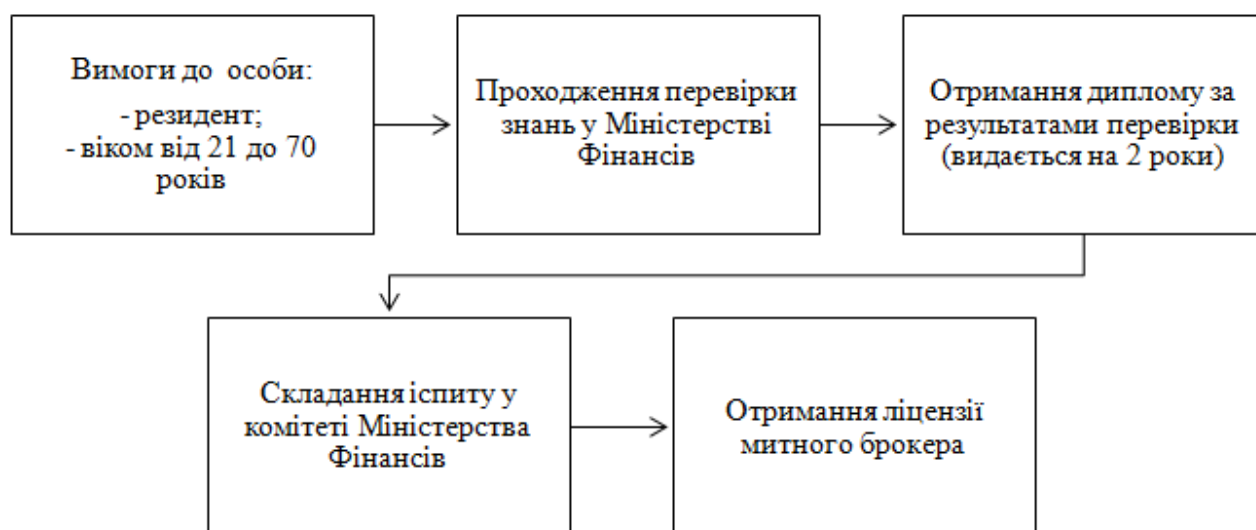

Рис. 3.1. Процедура отримання ліцензії митного брокера в Греції.

*Побудовано автором на основі даних [24].

Після отримання ліцензії брокер має право виконувати представницькі функції в процесі зовнішньоекономічної діяльності, надавати консультації по митному та податковому законодавстві. В процесі діяльності брокери постійно знаходяться під контролем спеціального комітету Міністерства фінансів.

Для того, щоб стати митним агентом в Польщі, потрібно виконати такі умови: особа має бути повністю дієздатною; мати кваліфікацію або досвід роботи у сфері митного обслуговування суб'єктів господарювання; не бути засудженою за фактом підробки документів, шахрайства у сфері майна, господарських операцій, торгівлі грошима або цінними паперами; податкового шахрайства; подати заяву про внесення до списку митних агентів [29].

Заяву необхідно подати за формою, зазначеною в Постанові Міністерства фінансів про внесення до переліку митних агентів від 2 січня 2018 року в паперовій або електронній формі [10].

До заяви має бути додано:

- довідку про несудимість;

- якщо особа бажає засвідчити свої професійні компетенції, додається копія диплома про вищу освіту (в галузі економічних, юридичних або технічних наук, що охоплює знання та навички в галузі адміністративного та фінансового права, зокрема митного права) разом із додатком до диплома або випискою з курсу навчання підтвердженого університетом;
- якщо особа має можливість документально підтвердити свій професійний досвід – вона може додати скан-копію документа, який підтверджує стаж роботи в митних органах не менше 3-х років;
- якщо особа працювала митним агентом в іншій країні і має рішення про визнання кваліфікації для виконання професії митного агента, необхідно додати це рішення.

Заяву з додатками необхідно надіслати директору Палати податкової адміністрації. Протягом 30 днів після подачі заявки посадовець перевірить, чи претендент відповідає критеріям та умовам вступу. Якщо агент відповідає критеріям та умовам, його буде внесено до списку митних агентів не пізніше ніж через 120 днів після подання заяви. Директор Палати податкових адміністрацій зобов'язаний повідомити брокера про запис до списку митних агентів (PUESC).

Якщо кандидат не відповідає умовам, директор Палати винесе негативне рішення та обґрунтує його. Його можна оскаржити протягом 14 днів з моменту отримання [29]. Плата за внесення агента до списку PUESC відсутня.

З досвіду Польщі позитивним для України може бути запозичення вимог документального підтвердження кваліфікації при подачі заяви на отримання дозволу. Це дозволить підвищити рівень знань осіб, що бажають провадити митну брокерську діяльність в Україні.

Законодавством Латвії визначається, що особа, яка виконує посередницькі функції і є представником інтересів суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності відносно товарів, що імпортуються або експортуються, є митним агентом. Для того, щоб отримати статус митного

агента, кандидат зобов'язаний подати заяву до Служби Державних Доходів Латвії. Від особи, що бажає провадити діяльність митного агента вимагається відповідність визначеним критеріям: відсутність попередньої судимості за порушення митного або податкового законодавства, відсутність боргів перед державою, обов'язкове страхування діяльності агента [35].

Особливості діяльності митних брокерів в Канаді дещо відрізняються від європейських. Основні аспекти висвітлені в Положенні про ліцензування діяльності митних брокерів, складеному відповідно до частини 3 статті 164 Закону про митну справу (The Customs Act). Дане Положення встановлює вимоги до осіб, які мають намір провадити брокерську діяльність, а саме: особа має бути громадянином або постійним жителем Канади, старше 18 років, володіти достатніми фінансовими ресурсами для ведення власного бізнесу, мати достатній рівень обізнаності в законах і процедурах, що стосуються імпорту та експорту [31].

Також в термін до одного року перед подачею заявки претендент має скласти професійний іспит митного брокера і набрати не менше 60 балів. Графік проведення іспитів публікується на офіційному сайті Уряду Канади. Заявка на отримання ліцензії повинна бути складена за формою, встановленою Положенням про ліцензування митних брокерів, та подана начальнику митниці території, в якій заявник має намір здійснювати діяльність як брокер. Перед видачею ліцензії митний брокер повинен внести заставу начальнику митниці в розмірі 50 000 доларів США як страхування майбутньої діяльності, а також сплатити збір у розмірі 600 доларів США.

Під час провадження своєї діяльності брокер зобов'язаний складати професійний іспит принаймні раз на рік, щоб підтвердити свою кваліфікацію. Особу може бути позбавлено ліцензії у випадку, якщо нею було порушено положення законодавства Канади, було виявлено факт ухиляння від сплати податків, особа збанкрутіла або припинила діяльність митного брокера [31].

З досвіду Канади для України корисним може бути введення кваліфікаційних іспитів саме перед видачею дозволу на брокерську діяльність. Але щорічні тестування в такому випадку не зовсім доречні, оскільки задля постійного залучення клієнтів і уникнення порушень митного законодавства брокери постійно удосконалюють власні навички. Також для організації таких іспитів необхідне виділення додаткових коштів з державного бюджету, яке зараз є недоцільним. Внаслідок відсутності додаткових витрат в Україні, на відміну від Канади, отримання дозволу є безкоштовним.

Проаналізувавши досвід зарубіжних країн у сфері надання послуг митних брокерів, можемо зауважити позитивні аспекти, які можна застосувати в Україні. Насамперед дієвим методом запобігання порушень митного законодавства може стати впровадження попередніх перевірок брокерів на наявність кримінального провадження за шахрайство, податкові порушення, корупційну діяльність. Також у вітчизняній практиці можна використати проведення попередньої перевірки кваліфікації брокера, але у стислому по часу форматі задля швидкого та якісного збільшення кількості брокерів на ринку. У деяких країнах присутня також перевірка на платоспроможність громадян, які виявили бажання стати митними агентами. В Україні ж такі перевірки відсутні, але відповідальність за фінансове утримання підприємства-брокера лежить на особі, яка його заснувала. Хоч підтвердженням платоспроможності брокера частково може бути обов'язковість укладення ним договору страхування власної діяльності у сумі 2000 неоподатковуваних мінімумів громадян. Виходячи з досвіду інших країн, українська політика стосовно брокерської діяльності досить ліберальна й усі особливості, які можна перейняти в інших країн посилять контроль за даною діяльністю з боку держави.

Висновки до розділу 3

Ознайомившись з досвідом іноземних країн, можна дійти до висновку, що підходи до організації діяльності митних агентів в країнах Європейського

Союзу, незважаючи на спільний Митний кодекс ЄС, дещо різняться. Частина країн (до прикладу, Німеччина, Великобританія) більш лояльні у вимогах до кваліфікації, контролю посередників, а частина навпаки мають чітку систему вимог і обмежень (Греція, Італія). В реаліях України доцільно частково застосувати підхід Греції до попереднього тестування брокера перед видачею дозволу, але робити це не в декілька етапів і в загальних часових межах близько двох років, а в один етап, але застосувавши комплексну перевірку компетентності кандидата. Також у більшості досліджуваних країн присутні перевірки брокерів на предмет порушень законодавства. Такі перевірки були б доцільними в Україні для того, що ще перед початком діяльності мінімізувати вірогідність порушення брокером митних правил.

Запозичення досвіду у підходах до регулювання брокерської діяльності у Канади також може дещо видозмінити українську митну політику, оскільки окрім кваліфікаційних вимог, відсутності судимості, в даній країні також присутні вимоги до платоспроможності брокера, що дозволяє забезпечити діяльність від банкрутства і підвищує рівень довіри суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, з вищезазначеного можна підсумувати, що організація діяльності митних брокерів або агентів у більшості країн схожа між собою, що свідчить про часткове запозичення досвіду між ними, яке може допомогти Україні удосконалити ринок посередницьких брокерських послуг.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши зовнішньоекономічну діяльність України, можна дійти до висновку, дана сфера в нашій державі, попри несприятливі умови, поступово розвивається, що тягне за собою необхідність розвитку ринку митних послуг. Представниками даного ринку в Україні є митні посередники - суб'єкти, які ведуть діяльність, спрямовану на забезпечення та оптимізацію взаємодії суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та митних органів. Митним законодавством визначено такі види митних посередників: митний брокер, митний склад, склад тимчасового зберігання, магазин безмитної торгівлі, вільна митна зона, вантажний митний комплекс. Згідно з положеннями митного законодавства, на ведення посередницької діяльності, в тому числі і брокерської, необхідно отримати відповідний дозвіл, попередньо подавши заяву за формою, зазначеною відповідними наказами. Після отримання дозволу посередники можуть провадити свою діяльність на основі цивільно-правових договорів, укладених з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Усю сферу посередницьких послуг в Україні можна розділити на митно-брокерські та складські послуги.

З боку підприємств-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності є потреба у послугах брокера, тому, що він допомагає мінімізувати митні ризики, забезпечити контроль витрат, прискорити процедури митного оформлення, оптимізувати зовнішньоекономічні операції. Тому дана взаємодія є вигідною для підприємців. Позаяк дозволяє зменшити матеріальні витрати внаслідок швидкого і коректного декларування, отримати професійну консультацію стосовно розмитнення, уникнути помилок в оформленні митної документації внаслідок моніторингу змін у законодавстві брокером.

В процесі своєї діяльності митні брокери надають послуги з митного оформлення, декларування, юридичної підтримки при укладенні зовнішньоекономічних договорів, реєстрації суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, консультування стосовно митного законодавства, виступає представником підприємства перед державою в процесі імпорту та експорту.

Даний митний посередник також тісно співпрацює з державними органами у сфері митної справи. Представляючи інтереси суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності брокер має права та обов'язки, визначені законодавством України.

Діяльність митного брокера підлягає контролю з боку державних органів у сфері митної справи. Полягає контроль у проведенні перевірок на предмет порушення митного законодавства. Перевірки проводяться залежно від визначеного законодавством ступеня ризику ведення брокерської діяльності, Ступінь ризику може бути високий, середній і незначний.

Розвиток сфери митного брокерства залежить від кількості імпорتنих операцій України, оскільки найбільшим попит мають операції з декларування товарів при імпорті. Проаналізувавши обсяги імпорту та експорту товарів за останні 10 років, можемо прийти до висновку, що сальдо зовнішньої торгівлі України стабільно залишається від'ємним, тобто імпорт перевищує експорт. За період 2012-2021 року загальний імпорт перевищує експорт. Висока кількість зовнішньоекономічних операцій 2012-2014 років суттєво знизилась у 2015-2016 роках, що пов'язано з вторгненням російської Федерації на територію Луганської і Донецької областей України, яке зумовило часткову відмову від торговельних відносин з росією. Але вже в 2017-2021 роках кількість операцій зросла внаслідок налагодження товарних відносин з країнами Європи.

Зміни зовнішньоекономічної ситуації в Україні спричинили збільшення кількості оформлених декларацій, оскільки кількість операцій імпорту за період 2014-2021 років змінювалась паралельно до кількості оформлених декларацій. Зростання попиту на брокерські послуги зумовлює необхідність залучення нових митних брокерів для проведення операцій з митного оформлення і декларування. Доказом необхідності залучення нових посередників, що надають брокерські послуги, є те, що кількість митних декларацій, оформлених за період 2014-2021 років змінюється відповідно до кількістю виданих дозволів на ведення брокерської діяльності. Також кількість виданих дозволів частково пов'язана з кількістю розмитнених автомобілів, ввезених з ЄС та США. Протягом 2016-2021 років кількість виданих дозволів

зростала поступово, а кількість розмитнених авто зростала до 2019 року (зросла на 60,7% порівняно з 2018 роком), а вже з 2020 поступово знижувалася. Тому можна помітити, що кількість митних брокерів на ринку пов'язана з кількістю розмитнених авто, але вирішальним чинником їх діяльності все-таки залишаються імпорتنі операції.

Розвиток процедури діджиталізації України сприяє змінам у відсотковому співвідношенні електронних декларацій серед загальної кількості оформлених. У 2014 році через систему електронного обігу документів було оформлено 86% декларацій, надалі цей показник поступово зростав і вже в 2021 році сягнув 97%.

Удосконалення інституту митного брокерства в Україні, швидке збільшення кількості брокерів на ринку дещо зменшує обсяг операцій з декларування і митного оформлення, проведених кожним окремим посередником, але дозволяє підвищити рівень надання брокерських послуг внаслідок посилення конкуренції. В середньому обсяг декларацій, оформлених кожним окремим підприємством, що провадить брокерську діяльність, суттєво знизився у 2015 році (з 1681,1 до 672 декларації), що пов'язано з різким зростанням кількості митних брокерів на ринку. Аналізуючи розвиток ринку митних послуг за 2015 – 2021 роки, можна відмітити, що за цей період в середньому найбільше декларацій було оформлено у 2019 році, а саме 702,9 декларацій на одного посередника. Але вже у 2020 цей показник суттєво знизився до 636,8, що пов'язано з карантинними обмеженнями внаслідок пандемії.

Також про рівень навантаження кожного брокера свідчить середня кількість розмитнених ними автомобілів. За період 2016-2021 років найбільша кількість оформлених окремим брокером автомобілів припала на 2019 рік, тоді цей показник сягнув 86,8 автомобіля. Вже у 2020 році цей показник знизився, але не суттєво, до 60,2 автомобіля на одного брокера. У 2021 дана кількість сягнула майже найнижчого рівня за увесь досліджуваний період, а саме 24,6

автомобіля, що може бути пов'язано з низькою платоспроможністю громадян внаслідок пандемії COVID-19 в Україні та за кордоном.

Що ж стосовно вартості вітчизняних брокерських послуг, вона зазвичай визначається у відсотках від вартості розмитненого товару або автомобіля, але деякі послуги надаються за фіксованими цінами. Проаналізувавши цінову політику брокерів України, можемо відмітити, що ціни на дані послуги в різних областях різняться не суттєво.

В процесі провадження своєї діяльності митні брокери зобов'язані дотримуватись норм митного законодавства і нести відповідальність за його порушення. За порушення митних правил суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності можуть бути притягнені до відповідальності і на них можуть бути накладені стягнення у вигляді попередження, штрафу або конфіскації товару чи транспортних засобів.

Безпосередньо порушення митних правил можна виявити виходячи з ряду ознак. Основними ознаками є: суб'єкт, об'єкт порушення митних правил, а також суб'єктивна та об'єктивна сторона. Об'єкт – це те, на що порушення спрямовано, об'єктивна сторона – зв'язок між порушенням і його наслідками, суб'єкт – той, хто вчинив порушення, суб'єктивна сторона – ставлення суб'єкта до порушення.

Контроль за діяльністю брокерів починається ще з моменту погодження на видачу підприємству дозволу на її ведення. Для того, щоб отримати статус митного брокера, необхідно подати заяву в органи Державної митної служби через портал «Єдине вікно». Далі уповноважений орган державної митної служби через цей же електронний ресурс вивчає заяву і приймає позитивне або негативне рішення стосовно надання брокеру дозволу. Підставами для відмови у видачі дозволу можуть бути: надання недостовірних відомостей при заповненні заяви, виявлення порушення умов ведення господарської діяльності, відсутність підприємства у Єдиному реєстрі фізичних осіб.

В процесі контрольної діяльності державні органи у сфері митної справи можуть проводити планові та позапланові документальні перевірки. Планові

перевірки проводяться згідно щоквартального плану, складеного керівником Державної митної служби. Підстави для перевірки визначені системою управління ризиками. Дані перевірки можна проводити не частіше, ніж раз на один рік. До 1 числа останнього місяця кварталу, передуючого тому, в якому запланована перевірка, структурні підрозділи митної служби зобов'язані сформулювати і подати перелік підприємств, які можливо допустили порушення митного законодавства. Кожна окрема митниця зобов'язана отримати затверджений перелік, опрацювати його і обрати підприємства, які необхідно включити до плану на наступний квартал.

В процесі провадження контролю за діяльністю митно-брокерських підприємств митні органи повинні проводити аналіз їх діяльності. Даний аналіз проводиться на предмет виконання брокером вимог, встановлених державними органами у сфері митної справи та Митним кодексом України. Також проводяться перевірки на предмет недотримання вимог законодавства, що дозволяють зменшити митні платежі або взагалі звільнити суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності від їх сплати, ухилення від проведення заходів тарифного і нетарифного регулювання.

Після проведення аналізу державними органами у сфері митної справи можуть бути виявлені порушення, що тягнуть за собою анулювання дозволу на ведення діяльності брокера.

Високий рівень контролю за діяльністю митних брокерів спонукає підприємства, що надають посередницькі послуги, удосконалювати рівень їх надання. Саме тому рівень довіри до брокерів та попит на їх послуги змінюється відповідно.

Ознайомившись з досвідом іноземних країн, можна дійти до висновку, що підходи до організації діяльності митних агентів в країнах Європейського Союзу, не зважаючи на спільний Митний кодекс ЄС, децю різняться. Частина країн (до прикладу, Німеччина, Великобританія) більш лояльні у вимогах до кваліфікації, контролю посередників, а частина навпаки мають чітку систему вимог і обмежень (Греція, Італія).

У Великобританії немає чітких вимог щодо ліцензування підприємців, що мають на меті стати митними агентами. Діяльність митного агента регулюється комплексом специфічних законів у сфері митної справи, правилами імпорту та експорту товарів. Тобто в такому випадку, держава покладається на особисту відповідальність митних брокерів перед суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та перед державою. В Україні даний досвід буде доцільним тільки у випадку, якщо держава буде проводити заходи задля підвищення рівня відповідальності серед громадян та державних службовців.

Спільною рисою підходу до діяльності брокерів в Україні та Великобританії є налагоджена електронна система заповнення декларацій, що допомагає зекономити час митного оформлення та декларування.

Для того, щоб провадити відповідну діяльність у Франції особа має пройти акредитацію, що передбачає як перевірку на наявність професійних знань, так і на відсутність порушень законодавства. В разі успішного її проходження посередник отримує дозвіл і його вносять до реєстру, у якому вказані всі затверджені митні брокери та особи, уповноважені представляти юридичних осіб, які отримали схвалення митного брокера і йому присвоюється реєстраційний номер.

В реаліях України доцільно частково застосувати підхід Греції до попереднього тестування брокера перед видачею дозволу, але робити це не в декілька етапів і в загальних часових межах близько двох років, а в один етап, але застосувавши комплексну перевірку компетентності кандидата. Також у більшості досліджуваних країн присутні перевірки брокерів на предмет порушень законодавства. Такі перевірки були б доцільними в Україні для того, що ще перед початком діяльності мінімізувати вірогідність порушення брокером митних правил.

Позитивні аспекти зарубіжних країн є не лише у механізмах діяльності, а й в контрольних заходах, що проводять їх уряди. Внаслідок перевірки особи, що має на меті стати митним представником в Бельгії, і виявлення у неї кримінальної справи за фактом шахрайства, уникнення сплати податків,

зловживання посадовими обов'язками, може бути відмовлено у наданні дозволу претенденту. Якщо такі ж порушення зафіксовані у діючого митного представника, до нього може бути застосовано покарання у вигляді позбавлення дозволу. В практиці контролю за діяльністю митних брокерів в Україні такі види відповідальності теж можливі, але з досвіду Бельгії вітчизняні контролюючі органи можуть перейняти детальні перевірки посередників перед видачею дозволу.

Законодавством Латвії визначається, що особа, яка виконує посередницькі функції і є представником інтересів суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності відносно товарів, що імпортуються або експортуються, є митним агентом.

Для того, щоб отримати статус митного агента, кандидат зобов'язаний подати заяву до Служби Державних Доходів Латвії. Від особи, що бажає провадити діяльність митного агента вимагається відповідність визначеним критеріям: відсутність попередньої судимості за порушення митного або податкового законодавства, відсутність боргів перед державою, обов'язкове страхування діяльності агента.

За критеріями, які визначені в Латвії, претенденти в Україні не перевіряються, хоч наявність перевірки на відсутність боргових зобов'язань у брокера може стати додатковим підтвердженням надійності та фінансової стабільності подальшої діяльності підприємства.

Для того, щоб стати митним агентом в Польщі, потрібно виконати такі умови: особа має бути повністю дієздатною; мати кваліфікацію або досвід роботи у сфері митного обслуговування суб'єктів господарювання; не бути засудженою за фактом підробки документів, шахрайства у сфері майна, господарських операцій, торгівлі грошима або цінними паперами; податкового шахрайства; подати заяву про внесення до списку митних агентів.

З досвіду Польщі позитивним для України може бути запозичення вимог документального підтвердження кваліфікації при подачі заяви на отримання

дозволу. Це дозволить підвищити рівень знань осіб, що бажають провадити митну брокерську діяльність в Україні.

Запозичення досвіду у підходах до регулювання брокерської діяльності у Канади також може дещо видозмінити українську митну політику, так як окрім кваліфікаційних вимог, відсутності судимості, в даній країні також присутні вимоги до платоспроможності брокера, що дозволяє убезпечити діяльність від банкрутства і підвищує рівень довіри суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, з вищезазначеного можна підсумувати, що організація діяльності митних брокерів або агентів у більшості країн схожа між собою, що свідчить про часткове запозичення досвіду між ними, яке може допомогти Україні удосконалити ринок посередницьких брокерських послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/7355> (дата звернення: 14.09.2022).
2. Аналітичний звіт за результатами п'ятої хвилі щорічного опитування українських імпортерів та експортерів «Спрощення процедур торгівлі в Україні. Оцінки та очікування бізнесу. 2021». Київ, 2022. С. 251.
3. Аналітичний звіт за результатами третьої хвилі щорічного опитування українських імпортерів та експортерів «Спрощення процедур торгівлі в Україні. Оцінки та очікування бізнесу. 2018/2019» URL : https://issuu.com/irf_ua/docs/2018-2019_tfd_report (дата звернення: 16.09.2022).
4. Аналітичний звіт за результатами четвертої хвилі щорічного опитування українських імпортерів та експортерів «Спрощення процедур торгівлі в Україні. Оцінки та очікування бізнесу. 2020». Київ, 2021. С. 251.
5. Біленець Д. А. Митний брокер як суб'єкт господарської діяльності у зоні митного контролю. *Митна справа*. 2015. № 2(2.2). С. 139-143.
6. Господарський кодекс України №436-IV від 16 січня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 02.09.2022).
7. Данелюк В. І. Адміністративно-правові засади контролю за посередницькою діяльністю в галузі митної справи. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпропетровськ, 2011. 20 с.
8. Додін Є. В. Функції і форми діяльності митних органів України. *Митна справа*. 2003. №5. с. 7 – 19.
9. Єніна А.О. Митне регламентування порушень митних правил та відповідальності за їх порушення. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 1. С. 19-28.
10. Інтернет-система правових актів Польщі. «Повідомлення Міністра розвитку та фінансів Польщі від 2 січня 2018 року про оприлюднення єдиного тексту Постанови Міністра фінансів про внесення до переліку митних агентів». URL :

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180000139> (дата звернення: 10.10.2022).

11. Кількість автомобілів розмитнених в Україні в 2016-2021 роках. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/auto-trash> (дата звернення: 12.10.2022).

12. Митна справа: підруч. / за ред. А.І. Крисоватого. Тернопіль: ВПЦ «Екон. Думка ТНЕУ», 2014. 540 с.

13. Митний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 14.09.2022).

14. Міщенко І. В. Митні посередники в Україні: проблеми сьогодення і перспективи розвитку. *Науковий вісник НУ «ОЮА»*. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ms/2014_3/44.pdf (дата звернення: 13.09.2022).

15. Наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва №89/445 від 13.05.2009 року «Про затвердження Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0469-09#Text> (дата звернення: 14.10.2022).

16. Наказ Міністерства фінансів України «Про деякі питання відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу» №633 від 30.05.2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1048-12#n17> (дата звернення: 01.11.2022).

17. Наказ Міністерства фінансів України «Про деякі питання провадження митної брокерської діяльності» № 517 від 27.09.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1672-21#n4> (дата звернення: 01.11.2022).

18. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про склади тимчасового зберігання» №613 від 28.05.2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1307-12#Text> (дата звернення: 01.11.2022).

19. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного

документа» № 651 від 30.05.2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1372-12#Text> (дата звернення: 01.11.2022).

20. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку надання складським об'єктам статусу «митний склад» та позбавлення такого статусу» № 835 від 16.07.2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1324-12#Text> (дата звернення: 01.11.2022).

21. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку планування митними органами документальних виїзних перевірок» № 509 від 17.08.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0861-20#n60> (дата звернення: 01.11.2022).

22. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку подання та розгляду заяв, надання, зупинення дії, анулювання дозволів на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі та форми Заяви на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі» № 692 від 08.06.2012 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1080-12> (дата звернення: 01.11.2022).

23. Опубліковано звіт «Спрощення процедур торгівлі в Україні. Оцінки та очікування бізнесу. 2016/2017» URL : <https://dia.dp.gov.ua/opublikovano-zvit-sproshhennya-procedur-torgivli-v-ukra%D1%97ni-ocinki-ta-ochikuvannya-biznesu-20162017/> (дата звернення: 01.10.2022).

24. Офіційний сайт Асоціації митних брокерів України. URL : <http://www.ambu.org.ua> (дата звернення: 01.10.2022).

25. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua> (дата звернення: 01.10.2022).

26. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/zd/str_eit/arh_s_eit_u.htm (дата звернення: 01.10.2022).

27. Офіційний сайт Міністерства цифрової трансформації України. Єдиний державний веб-портал відкритих даних. URL:

<https://data.gov.ua/dataset/scsu-register-customs-brokers> (дата звернення: 01.10.2022).

28. Офіційний сайт Національної Ради митних агентів Італії. URL : <https://www.cnsd.it/professione/normativa-riferimento> (дата звернення: 20.10.2022).

29. Офіційний сайт Податкової адміністрації Польщі. URL : <https://www.podatki.gov.pl/clo/agenci-celni/> (дата звернення: 01.10.2022).

30. Офіційний сайт ТОВ «Пелат» URL: <https://tovpelat.nethouse.ua/page/35972> (дата звернення: 18.10.2022)

31. Офіційний сайт Уряду Канади. Положення про ліцензування діяльності митних брокерів. URL : <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/regulations/SOR-86-1067/FullText.html> (дата звернення: 20.10.2022).

32. Офіційний сайт Федеральної Державної служби фінансів Бельгії. URL : https://finances.belgium.be/fr/douanes_accises/entreprises/representant-en-douane/info-legislation (дата звернення: 21.10.2022).

33. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження діяльності митного брокера та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю)» № 219 від 21.03.2012 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/219-2012-%D0%BF> (дата звернення: 10.10.2022).

34. Правила провадження митної брокерської діяльності та порядок контролю за її провадженням. 24.12.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1673-21#Text> (дата звернення: 10.10.2022).

35. Правові акти Литовської республіки. Митне право. Митниця та державний кордон: Посібник з адміністративної відповідальності від 21.06.2016 року. URL : <https://likumi.lv/ta/id/283024-muitas-likums> (дата звернення: 01.10.2022).

36. Приймаченко Д. В. Щодо діяльності митних посередників у процесі реалізації митних формальностей. Форум права. 2011. № 1. С. 802-807.
37. Про встановлення Митного кодексу Союзу. Регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 09.10.2013 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13 (дата звернення: 11.10.2022).
38. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності України: закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 22.10.2022).
39. Резнікова В.В. Економічна сутність посередництва. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. Том 3. – 2009. – № 4. – С. 228–234.
40. Руда Т.В., Неліпович О. В. Сутність та значення митних послуг в умовах реформування митної справи в Україні. Державний науково-дослідний інститут митної справи. URL: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/85> (дата звернення: 12.11.2022).
41. Уханова І.О. Брокерська діяльність в Одеській області: проблеми та перспективи функціонування митних брокерів. Матеріали виступів Всеукраїнського форуму з проблем міжнародних економічних відносин (в онлайн форматі) «Проблеми розвитку малих відкритих економік». 18 квітня 2018 року. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/329.pdf> (дата звернення: 08.10.2022).
42. Шталь Т. В. «Електронна митниця» - якісно новий етап надання митних послуг в Україні. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2013. № 1 (56). С. 101-105.
43. Шуляк Д. С. Особливості цивільно-правового статусу митного посередника за законодавством України та ЄС. Університетські наукові записки. 2020, № 3-4 (75-76), С. 226-233

44. «Légifrance.fr - Державна служба Франції з поширення права». URL : <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000392349/2020-10-29> (дата звернення: 15.10.2022).

45. «NIKO Український термінал» URL: <https://www.ukrterminal.kiev.ua/about> (дата звернення: 17.10.2022).

46. British international freight association. A Guide to Preparing to Become a Customs Agent, лютий 2019 р. URL : https://www.bifa.org/media/4316303/103858_gpg_customs_agent_web.pdf (дата звернення: 13.10.2022).

47. Deutscher Bundestag - Startseite. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de> (дата звернення: 17.10.2022).

48. Gouvernement fédéral Belgium. URL: <https://www.belgium.be/fr> (дата звернення: 13.10.2022).

49. HM Revenue & Customs - GOV.UK. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-revenue-customs> (дата звернення: 13.10.2022).

50. Ministerio de Hacienda y Función Pública. URL: https://sede.agenciatributaria.gob.es/Sede/aduanas_.html (дата звернення: 13.10.2022).

51. Platforma usług elektronicznych skarbowo-celnych. Serwisy Ministerstwa Finansów i Krajowej Administracji Skarbowej. URL: <https://puesc.gov.pl/> (дата звернення: 13.10.2022).